

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE — SOCIOLOGIE

Director : DEM. I. DOBRESCU
Președintele Uniunii Avocaților din România

COMITETUL DE REDACȚIE :

TR. ALEXANDRESCU   ALEX. CERBAN   IOSEF G. COHEN   GR. CONDURATU   RÈNÈ DÉMOGUE
Avocat, Direct. Contenc. B-pei   Profesor la Facultatea   Avocat   Fost Consilier la C. de Apel   Profesor la Facultatea
G-le a Țărei Românești   de Drept, București   București, Avocat   de Drept din Paris

V. DONGOROZ   ALFRED JUVARA   Dr. ȘTEFAN LADAY   D. NEGULESCU   I. GR. PERIȚEANU   C. SIPSOM
Dr. în Drept din Buc.   Profesor Universitar, Avocat   Fost Magistrat   Profesor la Facultatea   Avocat   Profesor la Facultatea
Avocat   juriconsult în Uluș   de Drept, București

C. STOEANOVICI   GR. TRANCU-IAȘI   P. VASILESCU   AL. VELESCU   ALBERT WAHL
Dr. în Drept din Paris   Fost Ministru al Muncii   Dr. în Drept din Paris   Dr. în Drept din Buc.   Profesor la Facultatea
Avocat   Avocat   Avocat   Avocat   de Drept din Paris

Secretar de redacție: E. C. DECUSARĂ, Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticii Judiciare.

Membrii corespondenți pentru Paris: EDOUARD LÉVY și SILVIU KRAINIC, D-ri în Drept, Avocați, Paris.

Membrii corespondenți pentru Polonia: EMIL ST. RAPPAPORT, Consilier la Curtea de Casație din Varșovia.

ABONAMENTUL

Un an p. B-ci, Case com., Autorit. 1400 lei
„ Avocați . . . . . 1000 „
„ Magistrați . . . . . 800 „
6 luni prețul de sus pe jumătate

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ

In lunile Iulie și August
Apare odată la două săptămâni

Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

Redacția și Administrația
București, Strada Artei Nr. 5
Lângă Palatul Justiției
TELEFON 13/29

A apărut o interesantă broșură : **VIAȚA JURIDICĂ ȘI ADMINISTRATIVĂ A SATELOR** de *Andrei Rădulescu*, consilier la Curtea de Casație, membru al Academiei Române. Prețul 20 lei.

S U M A R

— Consiliul legislativ și funcțiunea celor trei puteri. Consiliul legislativ și Puterea judecătorească de Dr. Iuliu Pascu;

— *Socieții cu răspundere mărginită* (G. m. b. H). de Gr. L. Trancu-Iași, fost ministru;

— *Discursul rostit de avocatul Paul Porumbeanu din partea Baroului de Ilfov, la înmormântarea avocatului B. M. Dimitropol;*

JURISPRUDENȚA :

— Curtea de apel Galați secția I: *Frații Eitrinelli cu N. Deleanu* (Dacă la acțiunile introduse înainte de 15 Septembrie 1925 există drept de opoziție atâta timp cât aceste acțiuni sunt pendinte înaintea primei instanțe? Art. 58 legea accelerării);

— Curtea de apel Craiova s. I: *Diracțiunea C. F. R. cu firma Șerbu & Opritescu* (Sentință pronunțată la 10 Noembrie 1925 cu drept de opoziție, care ulterior s'a respins ca nefondată. Apel. Incident de inadmisibilitate. Admitere. Art. 58 legea accelerării);

— Judecătoria Timna-Mehedinți: *Epitropia Bisericii din com. T. cu Laurian C.* (Inhumarea făcută în curtea unei biserici fără consimțământul Epitropiei. Acțiune posesorie dublată de cererea de a se exhuma și transporta osemintele și de o cerere de daună: contra ginerelui defunctei. Moștenitori cu care trebuie angajată instanța. Inadmisibilitatea acțiunii față de persoanele cari n'au luat parte la executarea înhumării. Acțiunea de daune transată deja cu ocazia procesului de contravenție. Inadmisibilitate. Art. 774 și 1201 c. civ. și 31 leg. joc. oc.).

A apărut în Editura Soc. Anon. **Curierul Judiciar** DESPRE PATERNITATE ȘI FILIAȚIUNE, de d-l Prof. Alex. Cerban. Prețul 30 lei.

A apărut: **DREPTUL ACȚIONARILOR IN CONTRA DECIZIUNILOR NELEGALE ALE ADUNARILOR GENERALE**, Studiu de Drept Comercial comparat, cu o concluziune de lege ferenda, de *Stelian Ionescu*, magistrat Trib. Ilfov.

CONSILIUL LEGISLATIV

și

FUNCȚIUNEA CELOR TREI PUTERI *)

Consiliul Legislativ și Puterea Judecătorească

Din expunerea tuturor argumentelor ce se aduc în sprijinul părerii că Consiliul Legislativ ar fi un organ al puterii executive, nu numai că nu se poate întări de loc această părere — după cum am arătat în articolul nostru *Funcțiunea constituțională a Consiliului Legislativ* publicat în Nr. 2 din 8 Ianuarie 1928 al *Curierului Judiciar* (1) — dar reese în mod evident un fapt cu deosebire interesant și anume: Consiliul Legislativ pentru tot ce privește chestiunile sale de administrație, decurgând din necesitatea funcționării sale cu membri permanenți, funcționează exact după aceleași norme ca și instituțiile puterii judecătorești și în special după aceleași principii cărora este supusă Inalta Curte de Casație.

Astfel deci nu numai că nici nu poate fi locul de vre-o subordonare a Consiliului Legislativ, față de puterea executivă, dar cu drept cuvânt, dacă ar fi să considerăm numai acest aspect al funcționării, Consiliul Legislativ, care este cu totul accesoriu, atunci am fi îndrituiți să afirmăm că Consiliul Legislativ este organizat ca și instituțiile puterii judecătorești.

Intr'adeacă ca și instituțiile puterii judecătorești și Consiliul Legislativ este integrat în bugetul Ministerului Justiției, fiind compus din membri inamovibili, supuși în totul aceluiași regule de disciplină, erarhie și salarizare, ca și membrii Inaltei Curți de Casație și membrii Curților de Apel. Mai mult încă președinții și consilierii permanenți ai Consiliului Legislativ au chiar gradul de președinți și consilieri de Curte de Casație. Astfel că eventual titularii acestor funcțiuni din Con-

*) În acest articol a cărei publicare a început în Nr. 2 din 1928 al acestei reviste s'a făcut la pag. 19, coloana II următoarea greșală: s'a scris cuvântul „minoratului” în loc de *minorarului* (Regelui).

siliul Legislativ și mai ales foștii Consilieri ai Casației, trecuți prin voia lor la Consiliul Legislativ (care și păstrează astfel vechimea în funcțiunea lor anterioară) ar avea dreptul să pretindă reprimirea lor în Curtea de Casație.

Ca și membrii puterei judecătorești, membrii Consiliului Legislativ nu primesc ordine dela nimeni, pentru tot ce privește exercițiul funcțiunii lor, ei sunt suverani în a aprecia și hotări numai așa cum le dictează conștiința lor.

Primul Președinte al Consiliului Legislativ face un raport anual către Ministrul Justiției, exact ca și Primul Președinte al Inaltei Curți de Casație și cu același obiect, privitor la nepotrivirile constatate în cursul anului, între diferite legi și regulamente, cuprinzând și propunerile practice pentru înlăturarea lor.

Ca și membrii puterei judecătorești și membrii Consiliului Legislativ sunt supuși primei părți — partea generală — a Statutului funcționarilor publici; și tot ca și ei se bucură de același drept de vacanțe. În fine după cum Curtea de Casație publică un Buletin al ei, tot așa și Consiliul Legislativ trebuie să publice un Buletin.

Din toate aceste realități legale rezultă în mod indiscutabil că atunci când legiuitorul a avut de soluționat acele chestiuni ale Consiliului Legislativ, cari eșeau din cadrul obișnuit al funcționării corpurilor legiuitoare, așa cum fusese consacrat de practica puterei legiuitoare, formată până la 1925 numai din membrii aleși, — a supus Consiliul Legislativ principiilor după care funcționează organele puterei judecătorești, și aceasta tocmai cu intențiunea expresă de a-l ține complet străin de orice atingere și subordonare față de puterea executivă.

Și se mai desprinde dela sine încă o constatare tot atât de importantă și anume: dispozițiunile din legea pentru organizarea judecătorească care se aplică Consiliului Legislativ privesc aproape exclusiv numai pe membrii Consiliului Legislativ ca atare, nu însă și scopul și funcțiunea însăși a Consiliului Legislativ, care prin natura și rațiunea lor de a fi, trebuiau să fie acelea ale unui organ al puterei legiuitoare. Și noi vom arăta în cele ce urmează că într'adevăr Consiliul Legislativ funcționează în cel mai desăvârșit respect al funcțiunii legislative și că actul său legislativ care este *avizul* său, se produce în aceleași condițiuni de formă și de fond ca și *votul* Adunărilor Legiuitoare și cu exact același efect juridic.

Pentru aceasta vom expune succesiv caracterele specifice ale funcționării celor trei puteri, în raport cu caracterele specifice ale Consiliului Legislativ. În prealabil însă se cuvine să spunem un cuvânt despre necesitatea numirii și nu a alegerii membrilor Consiliului Legislativ pentru a termina acest capitol.

Membrii Consiliului Legislativ ca și membrii puterei judecătorești sunt inamovibili și sunt numiți, conform art. 88 al Constituției, de Rege.

Deși Consiliul Legislativ face parte din puterea legiuitoare, nu putea fi altă soluțiune pentru desemnarea membrilor săi, decât numirea pe bază de recomandare sau concurs, fiindcă acest nou factor al puterii legislative a fost anume creat cu menirea de a constitui un organ complementar al Parlamentului ales prin sufragiul universal. Or, corpurilor legiuitoare alese pe baza *electiunii* universale, nu li se putea complecta prin nici un mijloc competența, decât printr'un corp legislativ ai cărui membrii să fie desemnați prin *selecțiunea* făcută de către o comisiune restrânsă de specialiști și confirmată de șeful puterii executive.

Dacă ne-am transpune în ipoteza celui mai desăvârșit spirit al concepțiunii lui Montesquieu asupra separațiunii puterilor, atunci, conform Constituției noastre care spune că toate puterile emană dela națiune și că ea le exercită prin delegațiune, ar fi urmat că și membrii puterii judecătorești să fie aleși, așa cum se și practică în Statele Unite. Acest sistem însă e nefericit, chiar pentru o țară de opinie publică puternică ca America de Nord, el ar fi fost cu adevărat nenorocit pentru noi. Dar indiferent chiar de calitățile sistemului, după cum afirmă și Prof. C. Stere în Cursul său de *Drept Constituțional* op. cit. p. 723 sensul termenului de delegațiune nu înseamnă deloc alegere. Pentru Regele României șeful puterii executive și factor al puterii legiuitoare, delegațiunea din partea națiunii este corolarul transmisiunii prin succesiune la tron a alegerii ce ea a făcut la 1866 în persoana Domnitorului Carol de atunci, iar pentru puterea judecătorească delegațiunea constă chiar în însărcinarea dată prin Constituție șefului puterii executive, de a numi prin selecțiune pe membrii puterii judecătorești cari sunt fiecare în parte delegați ai națiunii, judecând în numele legii. La p. 724 op. cit. Prof. C. Stere spune: „Cu toate că această desemnare de delegați nu e făcută prin alegere nu izvorăște din alegeri, acest mod de desemnare nu atinge caracterul lor de reprezentanți ai națiunii, de delegați ai ei. Intocmai după cum nu este atins caracterul de reprezentant al tutorelui prin faptul că nu este ales de minor, tot așa nu se atinge caracterul de reprezentant al națiunii al unui magistrat prin faptul că nu este ales”.

Astfel deci atunci când constituanța dela 1923 și legiuitorul ordinar dela 1925, care în speță au fost constituiți din acelaș Parlament colaborând cu acelaș Guvern, au instituit exact același sistem pentru selecțiunea membrilor Consiliului Legislativ ca și pentru cea a membrilor puterei judecătorești, adică concursul sau recomandarea unei comisiuni de specialiști și numirea de către Rege — stabilindu-se acest sistem de selecțiune pentru Consiliul Legislativ, acesta nu-și pierde nimic din calitatea sa constituțională de organ al puterii legiuitoare, întocmai după cum nici puterea judecătorească nu-și pierde nimic din ființa sa de putere autonomă.

Și dacă ar fi să aprofundăm puțin însăși valoarea juridică a corpului electoral care alege pe membrii Parlamentului, apoi atunci este imposibil să nu recunoaștem că D-l *Mircea Djuvara* are perfectă dreptate atunci când afirmă într'o conferință ținută la Institutul social (*Noua Constituție a României, București, Cultura Națională* p. 92) privitoare tocmai la *Puterea legiuitoare*, că „*Corpul electoral nu este însuși poporul, el nu se confundă deloc cu națiunea*”. Și autorul citat, face chiar din corpul electoral un organ al puterii legiuitoare, care trebuie el însuși organizat ca și Parlamentul și Consiliul Legislativ.

Și într'adevăr existența corpului electoral este în funcțiunea principiilor constituționale și a legii electorale, cari pot stabili deopotrivă 3 colegii cenzitare, votul plural, sau așa numitul vot universal, care nu este de loc universal. Corpul electoral ar apărea el însuși astfel ca o vastă comisiune de recomandarea deputaților și senatorilor. Să nu uităm că sunt și colegii foarte restrânse de 45 alegători, de pildă, cum este acela care alege pe senatorul Universității din Cernăuți, și că colegiile consiliilor comunale și județene sunt ele însele, formate din aleși ai votului universal și ca atare sunt de fapt adevărate comisiuni reprezentative ale colegiului electoral

În fine trebuie să menționăm că în numirea membrilor Consiliului Legislativ sunt două acte juridice întocmai ca și în alegerea membrilor Parlamentului: primul este *recomandarea*, corespunzătoare *alegerii* parlamentarilor și al doilea este *numirea* corespunzătoare *validării* parlamentarilor. Ori fapt demn de relevat, validarea care nu este decât confirmarea recomandării comului electoral, în Anglia, pentru Camera Comunelor, se face nu de puterea legiuitoare, ci de puterea judecătorească. La noi încă s'a cerut cu insistență adoptarea acestui sistem. Nu este deci nimic extraordinar ca confirmarea recomandării membrilor Consiliului Legislativ să se facă de un organ al altei puteri, care în speță este chiar Regele, care pe lângă calitatea de șef al puterii executive, o are și pe cea de factor al puterii legiuitoare.

Caracterele specifice ale celor trei puteri

Pentru a putea sciza cu ușurință natura Consiliului Legislativ, trebuie să precizăm mai întâiu caracterele specifice ale celor trei puteri, pentru a determina apoi prin comparație cu caracterele specifice ale Consiliului Legislativ, locul său în angrenajul acestor puteri.

Pentru a nu ne îndepărtă de cadrul ce ni l'am fixat în acest articol vom însemna numai următoarele:

I. *Puterea executivă* prezintă aceste particularități:

a) Este încredințată prin Constituție unui singur factor Regele; și în numele lui ea se exercită de autoritatea unică care este Guvernul. Prin acest caracter primordial, puterea executivă se deosebește total, atât de puterea judecătorească care se exercită de mai multe organe al căror număr este fixat prin lege, cât și de puterea legiuitoare care se exercită în mod colectiv de patru organe anume determinate prin Constituție. Și tot din acest fapt decurg toate celelalte caractere specifice ale puterii executive.

b) Puterea executivă este organizată pe temeiul unei erarhii de sus în jos, dela Rege până la gardist, cu toate consecințele sale în funcționarea ei, dintre care relevăm în deosebi: ordinul erarhic și responsabilitatea erarhică.

c) Actele de deciziune sunt de esența însăși a puterii executive. Actul de execuție nici nu se poate concepe fără o prealabilă deciziune de execuție. Actul de deciziune executivă este prin chiar natura sa un act nu numai unilateral, dar un act al unui singur organ. Dacă deliberarea este faptul mai multora, deciziunea de execuție nu poate fi decât faptul unuia singur, spune *M. Hauriou* în cursul său de Drept Administrativ. Tocmai pentru acest motiv puterea executivă aparține unui singur factor, iar puterea legiuitoare mai multora și tot pentru acest motiv actul de deciziune al puterii legislative, acel care dă legilor puterea obligatorie este tot opera unui singur factor: Regele. Asupra acestei chestiuni foarte importante vom reveni pe larg în capitolul următor.

d) Fiindcă puterea executivă aparține unei singure persoane, și fiindcă nici Regele nici Guvernul care exercită această putere în numele său, nu pot să îndeplinească toate acele nenumărate acte de deciziune inexcusable funcțiunii executive, atunci Miniștrii care sunt șefii marilor servicii publice ale puterii executive, dau delegații unor organe subalterne: Subsecretari de Stat, secretari generali, directori generali și uneori chiar și numai unor simpli directori, de a îndeplini acte de deciziune în numele lor. O asemenea delegație și transmitere de putere nu este posibilă decât numai în exercițiul puterii executive, ea este absolut exclusă în exer-

cițiul puterii legiuitoare — cu excepțiunea decretelor legi — și nu ste posibilă decât într'un cadru cu totul special și foarte restrâns în exercițiul puterii judecătorești, atunci când un președinte de tribunal de pildă, poate fi înlocuit în ședință prin judecătorul cel mai vechi în grad. Dar și în acest caz înlocuitorul nu mai funcționează în numele celui înlocuit, ci în numele legii dela care-și trage puterea sa și pe răspundere proprie.

e) Deciziunile organelor puterii executive au o valoare relativă în raport cu autoritatea dela care emană, corespunzător erarhiei. Și anume: deciziunile Regelui, adică ale șefului puterii executive, care se numesc decretă sunt cele mai tari din punct de vedere al efectului juridic. Ele anulează de drept orice alte deciziuni contrare lor luate de alte organe executive în subordine. Și apoi vin: Jurnalele consiliului de Miniștri, Deciziunile miniștrilor, apoi deciziunile celor ce semnează pentru miniștri și cari pot fi revocate de miniștri, și în fine deciziunile celorlalte organe subalterne, până la deciziunea unui simplu sergent de stradă, dată firește în exercițiul funcțiunii sale.

Deciziunile puterii judecătorești nu cunosc erarhia nici a gradului judecătorului, nici a instituției care a dat-o. Pronunțate în respectul tuturor formelor legale ele au aceeași valoare, fie că sunt cuprinse într'o carte de judecată a Judecătoriei de ocol, fie că constituie o deciziune a Inaltei Curți de Casație și Justiție. Și nici nu s'ar putea să fie altfel fiindcă ele sunt și trebuie să fie nu expresia unei puteri de a comanda ci a unei noțiuni superioare acesteia: *dreptatea pură*.

Desemeni nici deciziunile factorilor legislativi nu cunosc nici o erarhie a valorii lor. Toate au deopotrivă același efect juridic, după cum vom arăta în capitolul următor.

f) Deciziunile puterii executive pot fi revocate, modificate și total refăcute oricând se cere, chiar și de acelaș organ care le-a dat, precum și de toate organele erarhice superioare. Acest fapt este absolut exclus în justiție unde există autoritatea lucrului judecat și unde deciziunile unei instanțe nu pot fi modificate decât cu paza formelor stricte ale apelului și recursului și unde în nici un caz nu se poate reveni asupra unei deciziuni de către aceeași instanță care a pronunțat-o.

g) Toate deciziunile ilegale ale puterii executive pot fi supuse în anumite condițiuni controlului puterii judecătorești, care le poate anula și înlocui. Actele puterii judecătorești rămase definitive nu mai pot fi prin nimic atinse, cu singurile excepțiuni: a *amnestiei* opera puterii legiuitoare, a *grătierii*, opera șefului puterii executive și a *revizuirii* de către puterea judecătorească.

h) Actele de deciziune ale puterii executive sunt executorii prin ele însăși, în timp ce acelea ale puterii judecătorești trebuie investite în prealabil cu formula executorie, iar acelea ale puterii legiuitoare trebuiesc promulgate și publicate chiar de către puterea executivă.

În schimb însă un act de deciziune executivă poate fi revocat și modificat oricând, în timp ce efectele unui act judecătorec definitiv, nu mai pot fi prin nimic înlăturate, cu excepțiunile de mai sus; iar o lege nu poate fi anulată decât printr'o altă lege. Un echivalent al autorității lucrului judecat, în exercițiul funcțiunii executive, la noi în special, nu există decât numai atunci când deciziunea executivă a fost luată pe baza unei hotărâri judecătorești, sau a făcut ulterior obiectul unei asemenea hotărâri; deși în principiu ar trebui să existe în anumite condițiuni.

i) Parlamentul poate determina pe miniștrii să anuleze sau să modifice orice acte administrative ale lor.

sau ale subalternilor lor, dacă sunt săvârșite împotriva legilor și regulămintelor în vigoare. Parlamentul nu poate însă sub nici un motiv să provoace vreo schimbare a vreunei deciziuni judecătorești, sau a Consiliului Legislativ.

Acestea fiind caracterele specifice ale puterii executive, nu e nevoie să mai insistăm pentru a observa că nici unul din ele nu se aplică funcțiunii Consiliului Legislativ, care într'adevăr nu face acte de deciziune unilaterală tocmai fiindcă nu este organ al puterii executive, ci contribuie în mod colectiv cu ceilalți factori ai puterii legiuitoare la elaborarea actului legislativ definitiv care este legea. Deasemeni avizul Consiliului Legislativ nu poate fi supus în nici un caz controlului puterii judecătorești sau al capului puterii executive, sau al guvernului. Un aviz al Consiliului Legislativ odată dat cu toate formele legale este absolut definitiv și nici o autoritate a nici unei puteri nu-l mai poate anula sau modifica și nici chiar Consiliul Legislativ nu mai poate reveni asupra lui, pentru același motiv pentru care nici justiția nu poate reveni asupra deciziunilor sale definitive.

Deciziunile C. L. nu sunt supuse nici unei ierarhii și prin acest fapt juridic, Consiliul Legislativ se află prin voința Constituției și a legii sale organice cu totul străin de puterea executivă, care nici nu poate fi concepută și nici n'ar putea funcționa fără ierarhie și ordin ierarhic.

II. *Puterea judecătorească* în afară de cele observate mai sus mai prezintă următoarele caracteristice:

a) Conform art. 40 al Constituției puterea judecătorească se exercită de organele ei proprii care sunt: Judecătoriile, Tribunalele, Curțile de apel și Curțile de casație. Spre deosebire de organele puterii executive care pot fi foarte numeroase și se pot crea oricând altele nouă, organele puterii judecătorești sunt limitate, cași organele puterii legiuitoare.

b) Organele puterii judecătorești au calitatea specifică de a funcționa astfel încât pe de o parte ele se află într'o anumită orînduire în privința capacității lor de deciziune, iar pe de altă parte fiecare din ele poate pronunța deciziuni care în anumite condițiuni să rămâie absolut definitive și cu exact aceleași efecte.

În regulă generală, cu excepțiunea cazului când părțile interesate renunță la dreptul lor de apel și de recurs sau când legile dispun altfel, orice hotărâre judecătorească poate fi supusă în *mod succesiv* discuției a încă două instanțe judecătorești care o pot anula, modifica sau confirma. Când se produc divergențe în sânul unei instanțe judecătorești și când Casația se pronunță cu trimitere, atunci deciziunea definitivă a puterii judecătorești este rezultatul unui șir îndelungat de deciziuni succesive. Această procedură este de natura actelor puterii judecătorești și îi este specifică fiindcă aceste acte având autoritatea imuabilă a lucrului judecat, atunci când rămân definitive, trebuia să se ia toate măsurile ca ele să fie cu adevărat expresia dreptății pure.

După cum am arătat deja prin mijloacele excepționale amnestia, grațierea și revizuirea se pot înălătura efectele actelor judecătorești.

c) Instanțele judecătorești nu pot fi sesizate decât într'o anumită ordine prestabilită, așa ca o instanță superioară să ne se poată pronunța până ce nu și-a spus cuvântul instanța inferioară competentă. În ierarhia puterii executive se pot sesiza oricând orice autorități, de la cea mai înaltă la cea mai inferioară, dintre acelea care pot decide într'o chestiune dată. În puterea legiuitoare deasemeni este o ordine care nu poate fi depășită: proiectele de legi se cercetează întâiu de Consiliul

Legislativ, apoi de Parlament și apoi Regele își poate exercita dreptul de sancțiune.

d) O instanță judecătorească nu poate reveni asupra propriei deciziuni așa cum se poate întâmpla în exercițiul puterii executive.

e) Membrii puterii judecătorești sunt inamovibili și absolut independenți în exercițiul funcțiunii lor, neavând a asculta de nici un ordin ierarhic.

Dacă privim acum Consiliul Legislativ așa cum funcționează el, prin prizma acestor caractere specifice ale puterii judecătorești, constatăm că Consiliul Legislativ nu cunoaște nici o autoritate ierarhică superioară și nici nu exercită vreun control ierarhic asupra vreunei alte instituțiuni. Acest fapt decurge tocmai din acela că el nu face parte nici din puterea executivă, nici din cea judecătorească, cari cunosc ierarhia sub cele două aspecte proprii lor, ci el aparține puterii legiuitoare care exclude prin chiar natura ei ideea și faptul ierarhiei.

Aceasta este una din deosebirile esențiale ale puterii legiuitoare față de puterile executive și judecătorească.

III. *Puterea legiuitoare* în afară de particularitățile pe care le-am relevat în cele ce preced, prezintă în principal aceste caractere specifice:

a) Spre deosebire de puterea judecătorească care se exercită în *mod succesiv* de patru feluri de instituții judecătorești — dintre care primele două în limitele competenței lor materiale îndeplinesc aceiași funcțiune — astfel orânduite într'o anumită ierarhie, care le respectă în totul independența lor absolută de deciziune; și spre deosebire de puterea executivă care se exercită de un foarte mare număr de organe în subordinea *șefului ei unic*, care este Regele, puterea legiuitoare se exercită în *mod colectiv* de patru factori anume determinați prin Constituție.

b) În timp ce actele fiecărei instituțiuni judecătorești au în ele calitatea de acte definitive, pe care nu o pierd decât numai dacă fac ulterior obiectul apelului sau recursului, putând fi confirmate chiar și prin judecata apelului și recursului, și spre deosebire de actele administrative care sunt definitive și executorii prin ele înseși — deși sunt supuse recursului ierarhic, prin care pot fi complet schimbate — actul legislativ nu este definitiv și nu produce efecte juridice decât numai atunci când întrunește adeviziunea tuturor celor patru factori: Regele, Adunarea deputaților, Senatul, Consiliul legislativ. Actele separate ale fiecărui factor legislativ în parte n'au valoarea unui act de deciziune, ele sunt în drept și în fapt numai elementele componente ale actului legislativ de deciziune care e legea.

Și tocmai prin faptul că actul legislativ complet este rezultatul colaborării pe același plan a patru factori, actele prin care ele își exprimă hotărârea lor au un caracter consultativ pentru factorii care urmează a se pronunța ulterior. Această însușire este de esența însăși a existenței colective a puterii legiuitoare.

Singurul factor al cărui vot ia forma unui act de deciziune definitivă, este Regele, tocmai fiindcă el se pronunță cel din urmă.

Asupra acestei importante chestiuni revenim însă în capitolul următor.

c) Nu există ierarhie de instituție în puterea legiuitoare. Toți factorii ei se află pe același plan. Există însă o ordine prestabilită a funcționării lor în elaborarea actului legislativ. Dacă dreptul de inițiativă aparține și Regelui și Adunărilor, apoi dreptul de înfăietate a cercetării proiectelor de legi revine Consiliului legislativ, iar Regele nu poate exercita dreptul său de sancțiune, decât după ce și-a spus cuvântul și Parlamentul.

Poate fi însă o ierarhie între membrii aceluiaș organ

al puterii legislative, cum de pildă, președinții Adunărilor și Consiliului Legislativ, față de deputați, senatori și consilierii permanenți și referenții Consiliului Legislativ.

Acum, după ce am expus caracterele specifice ale celor trei puteri, menționând rând pe rând în mod comparativ punctele de asemănare și de diferențiere ale Consiliului Legislativ față de ele este evident că:

C. L. nu numai că nu prezintă absolut nici unul din caracterele specifice ale puterii executive, dar el funcționează într-o independență absolută față de puterea executivă care, nu numai că nu are nici un drept de control asupra C. L. ca instituție, dar C. L. exercită un drept de control asupra unei din cele mai interesante atribuțiuni ale sale: efectuarea regulamentelor de aplicarea generală a legilor.

Membrii C. L. ca funcționari publici inamovibili — nu Consiliul ca Instituție — tocmai spre a fi cât mai feriți de contactul cu puterea executivă, sunt supuși aceluiași norme ca și membrii puterii judecătorești. Consiliul legislativ în tot ce privește caracterele specifice ale scopului și funcțiunii sale constituționale, este supus în totul aceluiași norme ca și vechile organe ale puterii legiuitoare, cari sunt Adunarea Deputaților și Senatul.

Așa fiind Consiliul Legislativ este în mod indubitabil un organ al puterii legiuitoare, și el este un organ consultativ tocmai fiindcă aparține puterii legiuitoare, care se exercită în mod colectiv de mai mulți factori.

De altfel ca să folosim și un argument *à la Palisse* din moment ce acest organ a fost instituit anume pentru a-și da avizul său asupra proiectelor de legi care urmează a fi luate în discuția Parlamentului și din moment ce dreptul de inițiativă legală aparține exclusiv factorilor puterii legiuitoare care sunt: Regele și cele două Adunări, este clar ca lumina zilei că Consiliul Legislativ este un organ consultativ al puterii legiuitoare. Greșala d-lui Paul Negulescu provine din faptul că D-sa crede că Regele are dreptul de inițiativă legală ca șef al puterii executive, în timp ce Constituția spune precis că Regele este și factor al puterii legiuitoare „pe lângă că e și șef al puterii executive. Mai mult încă Constituția specifică în mod limitativ toate atribuțiunile Regelui ca șef al puterii executive și între acestea după cum e și firesc nu figurează *dreptul de inițiativă legală* despre care art. 35 spune în mod precis că *este dată fișcăreia din cele trei ramuri ale puterii legislative*, anume specificate prin art. 34: *Regele, Adunarea Deputaților și Senatul*.

Mai adăugăm că dacă într'adevăr C. L. ar fi un organ al puterii executive, atunci ar urma că un organ al acestei puteri are drept de control asupra puterii legiuitoare în tot ce ea are mai de preț: proiectele sale de legi, expresia dreptului ei de inițiativă legală.

Ori întreg spiritul constituției noastre protestează împotriva unei asemenea concepțiuni.

Și că noi avem perfect dreptate este foarte util să adăugăm că concepția noastră a fost și concepția d-lui *Mucea Djuvara* unul din principalii făuritori ai noii Constituții, atunci când a discutat la Institutul Social Român *Puterea legiuitoare în noua Constituție* (op. cit. p. 105) a afirmat precis „*Însfârșit ultimul organ al puterii legiuitoare este Consiliul Legislativ*, ultimul în ordinea apariției sale istorice. Deasemeni d-l *Ion N. Stambolescu*, Procuror general la Curtea de Casație în *Principii de Drept Constituțional, explicația principiilor puse de noua Constituție*, București, Cartea Românească, 1924, serie la p. 113:

„*Ca o anexă a puterii legiuitoare Constituția prin art. 76 decide înființarea unui Consiliu Legislativ*” și în

respectul strict al ordinii Constituției, studiază C. L. ca secțiunea a treia a capitolului puterii legiuitoare.

Natura și efectele actelor legislative. Avizul Consiliului Legislativ

Principalul argument de fond al d-lui Paul Negulescu este: Consiliul legislativ nu este un organ al puterii legiuitoare fiindcă este un „organ consultativ” (Dreptul Nr. 38 1927, p. 305 col. II sus) „nu este un organ de decizie, el ajută numai puterea executivă sau parlamentul, care singure au dreptul de inițiativă al legilor, dându-le documentațiunea necesară, făcând redacțiunea textelor, ideea însă, principiile legii manifestarea de voință de a înfăptui într-o lege aceste principii, aparțin însă autorităților cari au dreptul de inițiativa legilor”.

Ori din analiza ce precede acest capitol reiese în mod desăvârșit că C. L. tocmai fiindcă este organ al puterii legiuitoare este un organ consultativ și că nu poate fi un organ de decizie unilaterală tocmai fiindcă nu este un organ al puterii executive. Deasemeni am văzut că puterea executivă nu are dreptul de inițiativă legală care aparține exclusiv factorilor puterii legiuitoare: Regele și Adunările și că manifestarea de voință în actul legislativ derivă din colaborarea colectivă a tuturor celor patru factori ai puterii legiuitoare.

Asupra argumentației d-lui Paul Negulescu d. I. V. Gruia revine în articolul său din Curierul Judiciar Nr. 37 din 1927, invocând „reputațiunea necontestată în materie”, după a d-sale părere, a lui R. Carré de Malberg; ori este foarte interesant de știut că celebrul constituționalist francez *Léon Duguit*, spune în *Manuel de Droit constitutionnel*, ed. IV, Paris 1923, p. 90: „Carré de Malberg a consacrat foarte lungi dezvoltări studiului funcțiunilor Statului, dar el confundă tot timpul punctul de vedere material și punctul de vedere formal (Contribution à la théorie générale de l'Etat, I, 1921, p. 294 et. s.). Adică chiar lucrarea și locul citat de d. Gruia. Iată deci că autorul citat, este foarte contestat, anume tocmai privitor la chestiunea care ne interesează și că deci citatul d-lui avocat Gruia este cu totul lipsit de valoarea pe care i-o atribuie d-sa.

Dar să vedem acum care este concepția lui Carré de Malberg așa cum o citează d. avocat în Curierul Judiciar (p. 629 col. II sus). „In accepțiunea sa strict exactă, puterea legislativă consistă în puterea juridică, atribuită prin Constituție, unor anumite organe, de a impune unei prescripțiuni sau dispozițiuni caracterul și forța imperativă propriei legii. Sunt singure organe legislative, personagiile sau corpurile care au primit o astfel de putere”. „Pentru ca un organ de Stat să poată fi privit ca participant la puterea legislativă... trebuie ca consimțământul său să fie necesar pentru adoptarea însăși a legii”.

Iar concluzia stranie a acestei concepțiuni este că toată puterea de comandament a legilor ar fi datorită numai votului Parlamentului și că inițiativa legală însăși n'ar fi decât o „conștiință preliminară” a formării legii și nu element component și determinant al actului legislativ. Ne aflăm deci nu numai în cadrul unei separațiuni absolute a puterilor—inexistentă niciieri—dar și într-o complectă ignorare a valorii elementelor actului legislativ.

Acestei concepțiuni fundamental greșită, isvorată — după cum spune Duguit — dintr'o permanentă confuzie a elementelor esențiale ale problemei, noi vom opune concepția atât de clară și categorică a savantului german Prof. *Paul Laband* (*Le droit public de l'empire al-*

Le mand, Ed. fr. Tome III, Paris, V. Giard, et E. Brière, 1901, p. 264—267). Cităm (pag. 264): „In orice lege, trebuie deci să distingem următoarele două elemente: o maximă de drept conținută în lege și sancțiunea adăogită acestei maxime; în alți termeni conținutul legii și comandamentul care i se adaogă. „Este foarte important din punct de vedere teoretic, ca și din punct de vedere practic de a distinge aceste două operațiuni, una de cealaltă. Căci ar trebui să renunțăm de a înțelege ideea științifică a mecanismului legislației, dacă ar fi să vedem în creațiunea regulei de drept esențialul legii!” Iar la pag. 267 Prof. Paul Laband scrie textual: „*Suveranitatea Statului nu se afirmă prin determinarea conținutului legii (care este opera Parlamentului și a C. L.) ci prin sancțiunea legii (opera Regelui) acest act singur este un act legislativ.*”

Iată deci nu numai cea mai categorică respingere a teoriei susținute de criticii noștri, dar înfățișarea însăși a Parlamentului ca un organ legislativ pentru determinarea numai a conținutului legii, exact ca și Consiliul Legislativ, fără a avea și calitatea de a-i da și forța ei obligatorie. La pag. 264 (op. cit.) Laband afirmă chiar categoric: *Activitatea proprie a Statului exercițiul suveranității se manifestă prin sancțiunea legii și nu prin fixarea conținutului ei*”.

Acesta este de altfel și adevărul istoric. Puterea legislativă a aparținut monarhilor, ca și puterea executivă și atunci când ei au cedat Parlamentelor dreptul de a fixa conținutul legilor, împărțind cu ele și dreptul de inițiativa legală, ei și-au rezervat în mod exclusiv pentru ei dreptul de sancțiune ca participanți la opera de legiferare, cât și pe acel de promulgare și publicare ca șefi ai puterii executive. Și cum Regele poate refuza sancțiunea sa, și cum formula executorie a legilor care e săvârșită prin promulgare și publicare, nici în pură teorie nu poate fi concepută decât ca o atribuțiune a Șefului Statului, este evident că el „*poate reduce la neant*” cum spune Georg Jellinek (op. cit.) toată opera Parlamentului și a C. L. Astfel deci întreaga discuțiune asupra naturii funcțiunii C. L. în comparație cu cea a funcțiunii Parlamentului, pusă în adevărata ei lumină prin cugetarea ilustrului savant german, ca și prin adevărul istoric al originii Parlamentului și al scopului C. L. român, ne duce la concluzia identității absolute a funcțiunii lor. *Consiliul Legislativ întocmai ca și Adunările Legiuitoare, împreună cu ele și pe acelaș plan, colaborează la determinarea conținutului legilor, fie că ele emană dela Adunări, fie că sunt expresia dreptului de inițiativă al Regelui.*

Puterea de comandament a legilor nu este dată de C. L. după cum nu este dată nici de Parlament, ci ea este expresia sancțiunii *Regei* care după cum foarte just spune Prof. Paul Laband: „*în monarhiile constituționale*” (deci și la noi) *întrupează suveranitatea Statului una singură și indivizibilă* (el fiind și șef al puterii executive și factor al puterii legiuitoare).

Notăm în sprijinul concepției savantului german, că Parlamentul poate fi complet străin unor legi, care totuși se aplică cu toate consecințele unor legi din punct de vedere *material*; Sunt decletele-legi de care s'a uzat foarte multe și la noi și la care în Polonia sunt posibile chiar cf. noiei sale Constituții. Ratificarea ulterioară a decretelor legi de Parlament nu adaogă și nu scade nimic din efectele lor legale inițiale.

Aceasta este părerea clară și precisă a ilustrului savant german, incontestabil superioară aceleia atât de neprecisă a lui Carré de Malberg. Adevărul este că legea e opera colectivă a tuturor factorilor puterii legiuitoare deopotrivă, cu distincțiunea că Regele spunân-

du-și cuvântul cel din urmă, pecetluște definitiv conținutul legii, care nu mai poate fi modificat. Prin sancțiune, proiectul de lege, devine o lege și prin promulgarea și publicarea ei, efectuate tot prin actul de voință al Regelui, legea devine obligatorie pentru cetățeni și aplicabilă.

Și acum să spunem un cuvânt despre însăși procedura legislativă, despre acele fiecăruia din factorii puterii legiuitoare, a căror expresiune sintetică este legea.

Primul act al procedurii legislative este *actul de inițiativă*, formularea în texte legale concrete a unor principii juridice, a unor norme de organizare. Acest act poate fi săvârșit de Rege (și în numele său el se exercită de către Guvern) sau de către fiecare din cele două Adunări.

Al doilea act este: *avizul Consiliului legislativ* care se dă după un studiu special al unui raportor și al unui referent și după debateri orale în ședință

Al treilea și al patrulea act al procedurii legislative îl constituie *votul separat al fiecărei Adunări*, care se dă exact ca și avizul C. L. după studiul raportorului, discuțiuni în secțiuni și discuțiune orală în ședință.

Al cincilea act al procedurii legislative este *sancțiunea Regelui*. In fine ultimele două acte sunt tot opera Regelui: *promulgarea* care este investirea legii cu sigiliul Statului, act corespunzător aceluia al investirii sentințelor și deciziunilor judecătorești cu formula executorie, și *publicarea* în Monitorul Oficial, pentru a se aduce legea la cunoștința publică.

Analizând valoarea juridică a fiecăruia din aceste acte, un fapt cu totul remarcabil și de altfel absolut necesar, se impune: *identitatea perfectă a efectelor lor*. Și anume:

a) *Neîndeplinirea oricăruia dintre aceste acte atrage inexorabil inexistența legii, consecința firească a caracterului colectiv al actului legislativ complet și definitiv.*

b) *Actul de deciziune al fiecărui factor legislativ în parte, are o valoare provizorie și constituie pentru factorul care urmează să se pronunte ulterior, numai o hotărâre consultativă. Numai actul Regelui este definitiv fiindcă este ultimul.*

Intr'adevăr actul de inițiativă legală, proiectul de lege așa cum este el întocmit, de acei ce au dreptul să-l elaboreze, este considerat de înaltele autorități respective ca un proiect desăvârșit și totuși el poate fi modificat prin avizul C. L. și aproape în toate cazurile propunerile de modificare ale C. L. sunt însușite chiar de inițiatorii proiectului. Avizul C. L. la rândul lui, cât și proiectul de lege modificat în cf. cu el, pot fi însușite, modificate, sau respinse de Adunarea deputaților: iar însuși votul acestuia nu constituie pentru Senat decât un simplu aviz consultativ asupra proiectului de lege în discuțiune, care poate fi primit de Senat, tot așa după cum el îl poate modifica, sau respinge. In fine Regele poate acorda sau refuza sancțiunea sa.

Astfel fiind, chiar dacă Constituția n'ar fi spus-o în art. 76, avizul Consiliului Legislativ n'ar fi putut fi de cât consultativ, căci în caz contrar Adunările ar fi fost transformate în simple birouri de înregistrare și puterea legiuitoare s'ar fi exercitat atunci de fapt numai de către Rege și C. L.

O deosebire între *avizele* C. L. și *votul* ambelor Adunări este, dar această deosebire e consecința firească a diferenței inițiale a scopului și misiunii lor. C. L. este un corp de selecțiune având scopul de a cerceta proiectele de legi din punct de vedere al adevărului juridic pur și ca atare deci el din moment ce si-a spus odată părerea, cu păstrarea tuturor formelor legale, această

este considerată ca reprezentând *adevărul juridic pur*, înlocuind după cum o sentință judecătorească definitivă este considerată ca cuprinzând *dreptatea juridică pură*. Așa fiind, chiar dacă vreun aviz al C. L. nu ar fi înșușit de Adunările Legiuitoare, el nu mai poate fi retrimis C. L. spre a-l revedea, după cum nici sentința judecătorească definitivă nu mai poate fi revizuită. Adunările însă își pot retrimite reciproc proiectele de legi una alteia, pentru că ele fiind organe de opinie publică, pe de o parte lucrează nu cu rațiunea pură, ci cu empirismul înțelepciunii practice și pe de altă parte ele trebuie să se supună curentelor de opinie publică a căror expresiune sunt și deci trebuie neapărat să se poată de acord între ele.

INCHEERE

Și acum după ce am lămurit definitiv calitatea constituțională a C. L. de factor al puterii legiuitoare, n'ar fi superfluu, credem, să arătăm că dacă d. Paul Negulescu susține o altă părere, aceasta se datorește numai faptului că d-sa privește C. L. român prin prisma Consiliului de Stat francez, care este cu adevărat un organ al puterii executive. Dar C. L. român nu are absolut nimic comun cu Consiliul de Stat francez, care este în primul rând un organ de contencios administrativ, având doară și posibilitatea de a-și spune părerea sa, dacă este cerută, și asupra unor proiecte de legi. C. L. român nu este organ de contencios administrativ, și consultarea sa nu este lăsată la libera dispoziție a puterii executive, sau legiuitoare. C. L. român este o creație proprie și absolut originală a Constituției noastre, care în mod expres l'a instituit ca al patrulea factor colectiv al puterii legiuitoare. Deasemeni și pentru aceleași motive C. L. nu are nici o asemănare cu vechiul nostru Consiliu de Stat dela 1864, organizat după modelul francez.

Și tot din punct de vedere psihologic se explică și faptul că, datorită grijei excepționale ce a avut-o legiuitorul ordinar de a feri C. L. de orice contact mai înfim cu puterea executivă, el s'a lăsat poate prea influențat de principiile legii pentru organizarea judecătorească, lipsind din această cauză C. L. de unele norme de organizare, care se impun ca specifice lui, datorită calității sale de factor al puterii legiuitoare. Astfel, de pildă, trebuia să se acorde C. L. personalitate juridică și buget propriu ca și Adunărilor, adică două condițiuni pe care nu le îndeplinesc instituțiile judecătorești, pentru bunul motiv că nu au nevoie de ele. Deasemeni în loc să se acorde unora din membrii C. L. gradul de membri ai Curții de Casație, se cuvenea să se alcătuiască o ierarhie proprie a tuturor membrilor C. L. și membrilor referenți să li se acorde dreptul absolut necesar de înaintare pe loc și gradație. Mai relevăm că Consiliului Legislativ trebuie neîntârziat să i se dea toate mijloacele necesare pentru a putea depune o intensă activitate științifică în toate domeniile legislației românești, atât din punct de vedere al teoriei pure, cât și mai ales din punctul de vedere practic al aplicării legilor noastre în toate regiunile țării și al dezideratelor legislative ce decurg din rezultatele acestor studii de monografii legislative și sociologie juridică națională, absolut indispensabile progresului legislației noastre și activității formale a C. L.

Dar toate acestea sunt doară lacune ale legii ordinare și ale bugetului; *cu sau fără înfăptuirea lor, Consiliul Legislativ totuși, este și rămâne, prin voința superioară a Constituției, un factor component al puterii legiuitoare.*

IULIU PASCU

Societăți cu răspundere mărginită (G. m. b. H.).

Intr'o veche lucrare a mea am preconizat introducerea în codul nostru de comerț a Societăților cu răspundere mărginită (G. m. b. H.). Arătăm acolo numărul acelor Societăți în Germania, marea necesitate economică la care răspund în țara noastră și dădeam câte-va caracterizări, începând cu definițiunea lor.

Societatea cu răspundere limitată (Gesellschaft mit beschränkter Haftung) este o varietate a societății pe acțiuni. Ca atare are personalitate juridică. Deși nu este limitată la întreprinderi cu caracter economic și comercial, totuși e considerată ca o societate comercială, adică un comerciant, pe când membrii cari compun societatea nu sunt comercianți. Ea se distinge de forma ordinară a societății pe acțiuni în prim loc prin terminologie. În loc de expresiunile: acționari, acțiuni, aport de acțiuni, capital constitutiv, director, adunări generale, întâlnim termeni: asociați, parte de afacere (*Geschäfts-Anteil*, aport în stok (*Stammeinlage*), capital de stok (*Stammkapital*), girant, adunarea Societății (1).

În concluzia studiului meu spunem: Ca deziderat pentru legiuitorul nostru comercial, cred că se poate cere ca odată cu celelalte modificări imperioase din codul comercial ca: modificarea dispozițiilor dela cambii pentru a se pune în concordanță cu dreptul internațional cambiar; modificarea Societății Coope-rative, care este non sens așa cum e reglementată; modificarea gajului, care nu oferă nicio siguranță și pune în încurcătură pe cei ce trebuie să facă un contract de gaj, ținându-se numai de dispozițiunile codului comercial; modificarea moratoriului, care trebuie să dispară din Cod după cum a dispărut și în Italia unde a fost înlocuit cu concordatul preventiv, concordatul care nu mai este prin nimic asigurat etc., să se introducă în Codul comercial și societățile cu răspundere mărginită ca în Germania (2). Adăogam atunci (1914):

„În țara noastră unde atât capitalurile cât și întreprinzătorii sunt în genere timizi Societățile G. m. b. H. ar fi *câmpul de experiență în care întreaga avere a întreprinzătorilor nu ar fi expusă*. Poate că aceste societăți vor fi, ca și în Germania, rădăcina *întreprinderilor vaste ce vor brăzda în viitor câmpul economic al țării noastre*“. Este prea greoi aparatul societății anonime pentru ca în anumite întreprinderi să nu se recurgă la societatea cu răspundere limitată.

Era înainte de război. Teoria transformărilor în legea noastră nu era nici așa de simțită.

De atunci neconținut prin articole de ziar și prin studii am cerut introducerea în Codul nostru a societăților G. m. b. H. (3).

Bucuria mea nu a fost mică primind o carte a unui tânăr doctor în drept, D-l I. L. Georgescu intitulată: „*Societățile cu răspundere limitată*“. Studiu de Drept Comparat în legătură cu unificarea noastră legislativă (4).

Înainte de a intra în examinarea acestei interesante lucrări menite să popularizeze ideia *societăților cu răs-*

1) Dreptul Comercial. Opinii și Controverse, București, 1914.

2) Cosak, Profesor la Universitatea din Bonn, în cartea sa de drept Comercial.

3) Drept Comercial. Opinii și controverse, București 1914.

4) Revista Societăților și Dreptului Comercial 1924-1925 pag. 8. Vezi și ziarul Argus din 1 Ian. 1928. Anul comercial 1927. București 1927.

pundere limitată la noi, voi face tânărului autor, un mic „Reproche d'amour” întru cât la No. 310 pag. 372 spune: „Mișcarea legislativă din străinătate a trecut aproape neobservată la noi. Numai în treacăt am găsit într'o revistă juridică exprimată dorința ca societatea cu răspundere limitată să fie adoptată și la noi” (5).

Consider de datorica mea de a recomanda această carte cercurilor care se preocupă de reforma și unificarea Dreptului Comercial.

În partea I-a a lucrării se vorbește despre *Societatea cu răspundere limitată în Anglia*. Două concluzii trage autorul din acest studiu: Întâi, *compania privată* deși este o grupare socială, care a cucerit lumea afacerilor engleză, și se aplică tuturor ramurilor de autoritate, păstrează totuși un domeniu care este al său propriu, *întreprinderile individuale* transformate spre a evita consecințele supărătoare ale răspunderii în *infinitum* și companiile cu caracter intim, formate dintr'un număr restrâns de membrii.

„Gruparea formată *intuitiv persoane*, într'un cerc intim, restrâns, doritor să-și limiteze riscurile, aceasta ni se pare a fi trăsura ca esențială”.

A doua concluzie este că „principiul *răspunderii limitată* este un element câștigat în Anglia. Nimeni nu se mai teme astăzi ca la începutul vieții companiilor, să lege afaceri cu societăți ce se bucură de”.

„Englezii au fost, în această privință, cei dintâi care au înțeles, că în lupta economică, care prezintă tot mai multe riscuri, *desvoltarea energiilor, ce nu au în fața lor spectrul ruinei complete este în stare să dea naștere la consecințele cele mai binefăcătoare.*”

Partea II-a a cărții este consacrată Societății cu *răspundere limitată în Germania* (G. m. b. H.). Sunt interesante cazurile citate de autor când se recurge la G. m. b. H. În primii ani, ca și în Anglia, acest fel de societăți au servit pentru experimentarea practică a unor invenții sau pentru cauzarea de afaceri ce prezintau riscurile.

Mai târziu s'a utilizat la întemeierea de întreprinderi constituite între membrii familiei sau transformare de întreprinderi existente. Atunci când o întreprindere are nevoie de capital se recurge la G. m. b. H. pentru extensiunea afacerilor. Multe *carteluri* s'au constituit sub forma societății acesteia. Societățile cu răspundere limitată servesc în Germania pentru reglementarea *grupărilor de interese* a diferiților comercianți etc.

Datele statistice ne arată rezultatele acestor feluri de societăți în Germania.

După ce examinează societatea cu *răspundere limitată* în Austria, ni se arată țările care au adoptat tipul germano-austriac fără modificări: *Legislația Cehoslovacă, polonă și bulgară.*

După ce autorul studiază *introducerea societăților cu răspundere limitată în Elveția*, examinează pe larg: *Legea franceză din 7 Martie 1925* făcând o analiză critică a acestei legi: Reguli de constituire și publicitate, sancțiunea acestor reguli, părți sociale, organizare și funcționare, beneficii, dizolvare, lichidare, transformări, etc.

În Italia s'a discutat de mult chestiunea introducerii unui tip corespunzător societății cu răspundere limitată. Încă cu ocazia confecționării Cod de Comerț din 1882 s'a pus chestiunea introducere unui nou tip de societate, poate după modelul firmei de societate engleze „*Limited by guarantee*”.

Proiectele de reforma codului italian consacră o sumă de dispozițiuni pe care legiuitorul nostru va trebui să le aibă în vedere atunci când — *nădăjduim cât mai curând* — va fi chemat să-și spună cuvântul cu atât mai mult cu cât ele sunt consacrate pe temelia juridică a codului ce se aplică și la noi. *Similitudinea de texte ca și examinarea până la un oare-care punct a situațiunei economice a Italiei și a României* sunt argumente ce pledează pentru aceasta.

În ultima parte Studiul D-lui I. L. Georgescu se ocupă cu chestiunea introducerii societății cu răspundere limitată în România.

Un argument puternic pledează în favoarea introducerii societății cu răspundere limitată la noi. În Bucovina unde se aplică legea austriacă din 1906, societatea cu răspundere limitată este tipul de asociațiune cel mai preferat. Dovada o face autorul cu ajutorul statisticeii.

La noi, unificarea legislativă devine o chestiune tot mai presantă. E o anarhie juridică, ne spune autorul. Expresiunea caracteristică evului mediu zice D-sa „*en changeant de diligence, on charge de loi*” este adevărată și la noi după zece ani dela unire.

Atunci când va fi vorba de unificare trebuie să se adopte părerea lui Millerand care dădea ca îndreptar comisiunei care se ocupa cu lucrările de unificarea legislației din Franța și Alsacia-Lorena, *ca să se rețină din legislația teritoriilor alipite acele instituții care pot și folositoare întregului teritoriu*. O aplicațiune s'a și făcut acolo adoptând pentru Franța principiile legii asigurărilor Sociale din Alsacia-Lorena.

Analizând situațiunea economică dela noi se pune în evidență și mai mult necesitatea acestei forme de asociațiune.

Am arătat în alte ocazii cum societățile G. m. b. H. ar cadra cu începuturile unei vieți economice cum e la noi.

D-l Georgescu ne spune, cu prea multă modestie la sfârșitul lucrării (pag. 376) că cetitorul nu va găsi un tratat practic, ci mai de grabă cercetarea critică „*de lege condenda*” a unei chestiuni ce a prilejuit aiurea un mare curent.

„Dacă truda noastră va sluji celor chemați să dea un nou *ășezământ juridic* țării întregite, ea își va fi găsit deplina ei răsplată”.

Tânărul nostru coleg își va găsi, desigur, „răsplata” întru cât munca și râvna pe care a depus-o în lucrarea sa va fi o contribuție efectivă și la răspândirea ideii și a modalității aplicațiunei ei. Ea constituie un aport de o reală valoare juridică.

Am vrut să-i dovedesc prin punerea în evidență a documentatei sale lucrări că mișcarea legislativă din străinătate n'a trecut „aproape neobservată” la noi și că numai „în treacăt” într'o revistă juridică s'a exprimat dorința ca societatea cu răspundere limitată să fie adoptată și la noi.

Și cu lucrările anterioare și cu examinarea „Studiului” de față, am vrut să-i arăt că nu „în treacăt”, ci stăruitor am cerut și cerem introducerea tipului de societate cu răspundere mărginită în legislația comercială românească.

Toți cei ce au credința că un Cod de Comerț trebuie să fie îndrumătorul vieții afacerilor așa de intensă, așa de variată și așa de complexă, vor stăruii ca cu o clipă mai înainte reforma Codului să fie un fapt împlinit.

GR. L. TRANCU-IAȘI
Avocat, fost ministru

DISCURSUL

rostit de d-l avocat PAUL PORUMBEANU, din partea Baroului de Ilfov, la înmormântarea avocatului B. M. Dimitropol

Intristată adunare,

Baroul de Ilfov mi-a dat trista însărcinare să rostesc cuvântul definitivăi sale despărțiri de Vasile Dimitropol. Și mi-a fost dat mie, care mi-am făcut, timp de 14 ani, educația juridică pe lângă maestrul Dimitropol, să aduc ultimul salut al colegilor săi.

Timp de peste 40 de ani, Vasile Dimitropol a onorat profesiunea noastră. Reprezentant al vechii tradiții, al acelei tradiții care a ridicat profesiunea la înălțimea unei adevărate arte, Vasile Dimitropol posedă, în chip egal și strălucitor, cele trei calități cari scot profesiunea noastră din cadrul unei simple cariere, și o așează în rândul marilor vocațiuni: munca, cunoștințele juridice și talentul.

Vorbind despre Vasile Dimitropol, trebuie să facem aproape un imn al muncii, al muncii considerată ca o finalitate a vieții omenești, desbrăcată de orice interes și folos imediat; pentru că Dimitropol muncea cu un fel de necesitate organică; odihna lui era o variațiune de muncă: se întorcea dela Tribunal, sau de aiurea, pentru ca, venind acasă, să ia o carte și să citească.

Elev al școlii lui Laurent, cunoștințele lui juridice erau te-meinice, legate între ele de osătura unei logici strânse, și intrate în sufletul său ca niște inscripțiuni lapidare, pe care timpul încearcă zadarnic să le șteargă. Era refractar noilor incursiuni subrede în domeniul dreptului, și nu odată mi-a spus că înainte de a mă lăsa sedus de o teorie nouă să examinez din nou, dacă cea veche e în adevăr perimată. Suplețea spiritului său în interpretarea unui text de lege, nu mergea niciodată până acolo în cât să-l mutileze.

Dar mai presus de toate Dimitropol avea talentul, acest dar inescisabil, izvorât dintr-o perfectă armonizare a tuturor elementelor ce alcătuiesc sufletul omenească. Nimic forțat, nimic aranjat de mai înainte, în expunerea, în pledoariile acestui avocat de mare rasă. Simplu și precis, cu un vocabular restrâns, în care adjectivul ieșea natural și caracteristic, Vasile Dimitropol nu avea nici violență, nici monotonie. Frunțile obosite se descrețeau, atențiunile slăbite de o prea lungă ascultare se deșteptau, prin simpla lui aparițiune la bară. Anecdota era scurtă și sortită numai să ofere atențiunii încordate un scurt popas, pentru ca mai înviorată să-l urmărească pas cu pas în expunerea abstractă a principiilor de drept, sau în narațiunea obositoare a faptelor.

Abil, fără a părăsi norma lealității și a corectitudinii, insinuant, fără a surprinde buna credință a cuiva, începător în dreptatea cauzei pe care o susținea, — dădea clientului fosforul creierului său bine înzestrat și caldului sufletului său bine echilibrat, — în schimbul aurului, pe care îl risipea cu ușurință și dispreț.

Și omul acesta, în relațiile lui cu colegii, sau cu secretarii săi, avea o familiaritate și o simpatie, care suprima distanțele de vârstă, de superioritate intelectuală și de orânduire socială: nu a avut nici un dușman. Și dacă Dumnezeu are să-ți ierte ceva, după credința mea, are să-ți ierte numai binele, pe care nu l-a putut face așa după cum a voit totdeauna.

Asemenea colegi, în mijlocul nostru, constituie pentru noi avocații un sentiment înălțător: e un potențial de perfecțiune, care ridică profesiunea noastră de-ăsupra comunului, cinstind-o și dându-i un prestigiu demn de cele mai multe îndeletniciri omenești.

De aceia, recunoșcători pentru strălucirea pe care ne-a da-to, să ducem din preajma mormântului lui Vasile Dimitropol, în sufletul nostru, o undă de lumină și de căldură, care ne înobilează.

Dumnezeu să-l odihnească!

CURTEA DE APEL GALAȚI SECȚIA I

Audiența dela 24 Noembrie 1927

Președinția D-lui I. LICIU

Fratelli Filtrinelli cu N. Deleanu

Jurnal No. 2309

Acțiuni introduse înainte de 15 Septembrie 1925. Drept de opoziție. Există atât timp cât aceste acțiuni sunt pendinte înaintea primei instanțe. Art. 58 din legea accelerării judecăților.

Dreptul de opoziție care este prevăzut de vechea procedură există în contra hotărârilor pronunțate în afacerile introduse înainte de punerea în aplicare a legii accelerării judecăților, atât timp cât aceste afaceri sunt pendinte înaintea primei instanțe.

Curtea,

Asupra apelului făcut de societatea Fratelli Filtrinelli în contra sentinței comerciale Nr. 262 din 926 pronunțată de Tribunalul Brăila secția II-a, prin care s'a respins ca inadmisibilă opoziția făcută în contra sentinței acelu tribunal Nr. 252 din 1925, de către societatea apelantă.

Având în vedere susținerile orale ale apelantei, concluziunile scrise și actele aflate la dosar.

Având în vedere că Nicolae Deleanu, la 29 Octombrie 1923, prin petiția înreg. la Nr. 3675 adresată primului prezident al tribunalului Brăila, a chemat în judecată pe societatea Fratelli Filtrinelli, cerând să fie obligată a-i plăti suma de 153.000 lei, cu titlul de daune, rezultate din neexecutarea de către societatea pârîtă a unui contract de vânzare a mai multor vagoane de cherestea.

Prin sentința Nr. 252 din 25 Septembrie 1925, Tribunalul Brăila secția II-a în lipsa societății pârâte, a admis în parte acțiunea reclamantului obligând pe numita societate să-i plătească suma de 66.000 lei, plus patru mii cheltuieli de judecată.

La 17 Mai 1926, societatea Fratelli Filtrinelli, prin petiția înregistrată la Nr. 10.557 face opoziție în contra sus menționatei sentințe care însă a fost respinsă ca inadmisibilă prin sentința apelată pentru motivul că legea accelerării judecăților, sub imperiul căreia s'a pronunțat sentința opozată prin art. 34 și 43 al. II, desființează dreptul de opoziție atât în contra sentințelor pronunțate de Tribunal ca primă instanță cât și ca instanță de apel, iar prin art. 57 a abrogat pe ziua de 15 Septembrie 1925, toate dispozițiunile contrare din proc. civilă și comercială.

Că mai departe, Tribunalul motivează prin sentința sa ca legile de procedură cuprinzând regulile de ordine publică, edictate în interes general sunt imediat aplicabile, dela data promulgării lor, chiar în afacerile începute sub imepriul legii vechi cu o singură restricțiune numai în ce privește admisibilitatea probei unde urmează a se aplică vechea lege de procedură, iar în ce privește căile de atac vor fi supuse regulilor prevăzute de legea cea nouă.

Că legiuitorul, prin art. 58 din legea accelerării, a constituit deci o derogare numai în privința probelor ce urmează a se administra în procesele intentate la punerea în aplicare a acestei legi, iar nu și în ce privește căile de atac și redactarea hotărârilor ca atare, dreptul de opoziție ne mai existând, respinge opoziția societății apelante.

Considerând că, este foarte adevărat că legea accelerării judecăților prin art. 34 și 43 al. 2, a suprimat dreptul de opoziție atât în contra hotărârilor pronunțate de Tribunal în prima instanță, cât și ca instanță de apel, precum și în contra deciziunilor pronunțate, de Curtea de apel.

Că această regulă nu se aplică proceselor ce au fost intentate înainte de punere în aplicare a legii arătate mai sus, decît atunci când el vine în judecata celei de a doua instanțe, urmând ca pânăla complectarea desesizare a primei instanțe, să se aplice regula prevăzută din vechea procedură, sub imperiul că-

reia acțiunea a fost intentată, articolul 58 din legea accelerării, spunând ritos acest lucru.

Considerând că, deși legile de procedură, — cum este și legea accelerării judecăților, — au efect retroactiv și se aplică tuturor afacerilor pendinte la punerea în aplicare a ei, aceasta însă numai în cazul când legea nu conține restricțiuni, cum este art. 58 din legea menționată mai sus, prin care legiuitorul a voit ca să nu dea efect retroactiv legii, pentru procese intentate înainte de 15 Septembrie 1925, decât numai înaintea instanței unde se găsesc.

Că prin urmare, dreptul de opoziție, care este prevăzut de vechea procedură există în contra hotărârilor pronunțate în afacerile introduse înainte de punerea în aplicare a legii accelerării judecăților, atât timp cât aceste afaceri sunt pendinte înaintea primei instanțe.

Ca atare, greșit Tribunalul a respins opoziția ca inadmisibilă deci apelul fiind în principiu întemeiat, ca să a fi admis.

Pentru aceste motive, Curtea admite în principiu apelul, etc.

(s) I. LICIU, I. ȘERBANESCU, V. STAMATE.

(s) Grefier, HASAPI.

NOTA. — Curtea de Apel Galați S. I-a, judecând apelul Fratelli Feltrinelli, cu N. Deleanu, prin decizia sa (jurnalul Nr. 2309 din 927), din 24 Noembrie 1927, pe care o adnotăm, a reformat sentința comercială No. 262 din 926 a Trib. Brăila secția II-a, și a hotărât că există drept de opoziție în contra sentințelor pronunțate de Tribunale, ca primă instanță, sub imperiul legii pentru accelerarea judecăților, în acțiunile introduse înainte de 15 Septembrie 1925.

Această teză am susținut-o noi și în Nota publicată în Jurisprudența Generală No. 3, din 20 Ianuarie 1927, ca adnotare sub sentința comercială a Trib. Brăila arătată mai sus.

Astăzi la Tribunalul Brăila, vărerile judecătorilor sunt împărțite; unii sunt de părere, că există drept de opoziție, iar alții că nu există drept de opoziție, în cazuri la fel cu cel judecat de Curte.

Chestiunea are încă mare importanță în practică: — am asistat mai zilele trecute, cură Tribunalului Brăila secția I-a a respins o opoziție prin care cineva era condamnat 700 000 (șapte sute de mii) lei, găsindu-se și în situațiunea dureroasă de a nu mai putea face apel, fiind termenul trecut.

Si fiindcă în „Pandectele Săptămânale“ No. 2, din 22 Ianuarie 1928, s'a publicat decizia Curții de Casație secția III-a cu No. 614 din 24 Iunie 1927, în care se spune că opozițiunile făcute, după data de 15 Septembrie 1925, contra deciziilor pronunțate de Curțile de Apel, nu vor fi admise decât dacă acele decizii au fost pronunțate înainte de 15 Septembrie 1925, ne vom permite să facem câteva observațiuni:

1) În nici una din „Jurisprudentele“ instanțelor superioare, indicate de „Pandectele Săptămânale“ în numărul arătat mai sus, nu se vorbește de opoziția contra sentințelor pronunțate de Tribunale, în primă instanță, ci numai de modul cum se judecă apelurile făcute în contra sentințelor pronunțate după 15 Septembrie 1925 hotărând că se judecă conform legii accelerării judecăților, adică fără drept de opoziție: și între deciziile indicate de „Pandectele Săptămânale“ sunt și deciziile Casației S. III-a No. 658 din 19 Septembrie 1927 și decizia No. 785 din 17 Octombrie 1927 în cari se decide, că, în apelurile venite la Tribunal dela Judecătorii, nu se aplică legea accelerării.

II) Până la apariția legii Curții de Casație, — cu mult discutatul art. 79 din 20 Decembrie 1925, toate

instanțele, fără deosebire, judecau cu drept de opoziție.

Imediat cu punerea în aplicare a legii Curții de Casație, — 1 Ianuarie 1926 — Curțile de Apel București secția III-a și secția I-a au decis că nu există drept de opoziție contra deciziilor lor, nici când se referă la apelurile introduse înainte de 15 Septembrie 1925, — aceasta pe baza art. 79 din legea Curții de Casație.

Și în adevăr, acest articol vorbește în mod general, pentru toate instanțele, — nu numai pentru teritoriile alipite cum argumentează unele instanțe judecătorești, — și decide că sentințele, deciziunile și încheerile date, după promulgarea legii de față (20 Decembrie 1925), de către o instanță a doua, (Tribunal sau Curte de Apel) în orice procedură litigioasă sau grațioasă, sunt desăvârșite și contra lor nu există de cât dreptul de recurs.

Mai târziu chestiunea a ajuns înaintea Inaltei Curți de Casație, și am arătat la observația întâia, câte sunt deciziile Casației cari decid că nu există opoziție în contra deciziilor Curților de Apel, motivând pe baza art. 58 și 45 din legea accelerării.

Inalta Curte, în argumentele ce aduce, hotărând astfel, e adevărat, nu invoacă art. 79 din legea sa Organică; noi am arătat însă, în adnotarea ce am făcut în Jurisprudența Generală la No. 3 din 20 Ianuarie 1927, că suntem de aceeași opinie, *adică nu există opoziție*, — însă pentru deciziile pronunțate după data de 20 Decembrie 1925, — (data promulgării legii Curții de Casație) și arătam că legiuitorul a revenit, prin art. 79 din legea Curții de Casație la principiul retroactivității în legile de procedură civilă.

Până atunci, și contra deciziilor Curților de Apel, exista dreptul de opoziție, *ca și contra sentințelor Tribunalelor* în bază dispozițiilor art. 58 din legea pentru accelerarea judecăților și pe baza principiului, că în materie de proceduri civile, deși legile au totdeauna efect retroactiv, însă legiuitorul poate să se abată dela acest principiu, — când interese sociale o cer — și să decidă, pentru un timp de tranziție, printr'o dispoziție imperativă, de a nu se da efect retroactiv unei legi noi de procedură — cum de exemplu a făcut legiuitorul român în art. 58 din legea accelerării.

Iată ce găsim în tratatul de procedură civilă, *Boitard și E. Glasson vol. I, pag. 6.*

„Aceste legi, — legile de organizare judiciară, de competență și de procedură, — trebuie să fie retroactive, căci ele nu aduc atingere, în principiu, nici unui drept câștigat. Ele au ca obiect de a asigura o bună administrare a justiției.

„Când legiuitorul face o lege nouă de această natură, o face pentru că el judecă că cea veche e insuficientă și pretențiunea împrișinatului care ar înțelege să fie judecat după legea precedentă, ar fi tot una cum ar zice că are un drept câștigat a fi judecat după o lege care asigură mai puțin bine descoperirea adevărului.

„Nu contestăm că această soluție poate, în practică, produce rezultate supărătoare, că face să cadă proceduri deja începute, ar obliga să se înceapă instanțe noi în locul celor cari erau destul de avansate.

„Însă legiuitorul trebuie să se gândească la toate acestea și dacă se teme de ele, le poate evita, inserând în legea nouă o dispozițiune prin care legea cea nouă, prin excepție, nu va fi retroactivă.

„Însă, dacă legislatorul n'a spus nimic, nu este posibil de a admite această excepție“.

În acelaș sens: *Planiol* vol. I, ed. 5-a Nr. 244, 248 258, și urm. *Garsonnet* proc. civ. vol. 2 paragr. 492 și 493 și notele pagina 168.

Aubry et Rau, vol. I, ed. 4-a paragr. 30 p. 62-63, vorbind de legile de procedură civilă spune:

„Aceste legi se aplică la instrucțiunea și judecarea afacerilor provocate de fapte chiar anterioare promulgării lor, (deci cu efect retroactiv).

Și adaugă:

„Însă regulile de procedură civilă stabilite de legile vechi, trebuie să continue a fi observate, chiar sub imperiul legilor noi, pentru judecarea proceselor intentate înainte de punerea legilor noi în activitate”.

Și în nota 18 pag. 63, spune că aceasta rezultă formal din art. 1401 din codul de procedură Fr., în virtutea căruia s'a judecat că continuarea unei instanțe, începută sub imperiul ordonanței din 1667, trebuie să fie făcută după formele prescrise prin aceea ordonanță.

Reproduc aci art. 1041 proc. civ. Fr.: „prezentul cod va fi pus în executare de la data de 1 Ianuarie 1807; în consecință, toate procesele cari vor fi intentate după această epocă, vor fi instruite conform dispozițiilor sale.

„Toate legile, cutumele, uzurile și regulamentele relative la procedura civilă, vor fi abrogate.”

Observația III-a: În art. 57 din legea noastră pentru accelerarea judecăților se spune: (ca și în art. 1041 al. ultim din proc. civ. franceză), că se abrogă dispozițiile contrare legii noi.

În art. 58 se dispune mai categoric de cât în art. 1041 al. 1 proc. civ. fr., *însă, mai restrictiv*, adică numai pentru prima instanță.

Căci zice: „Acțiunile introduse până la punerea în vigoare a prezentei legi se vor judeca după vechea procedură, numai înaintea instanței unde se găsește, urmând ca în instanța de apel să se judece după prezenta lege”.

Prin urmare întreaga chestiune se poate rezuma astfel:

a) Legile de procedură au totdeauna efect retroactiv.

b) Legiuitorul, pentru a înlătura unele dificultăți la care poate da naștere trecerea de la o lege la alta, poate să introducă în legea nouă dispoziții tranzitorii și să pună restricții, principiului de retroactivitate, ce predomină în materie de legi de procedură, fie dispunând, — cum a făcut legiuitorul francez în art. 1041 proc. civ. fr., — că procesele intentate până la apariția legii noi se vor judeca, în totul după legea veche, — fie dispunând, ca în art. 58 din legea accelerării, la noi, că se vor judeca după legea veche, numai înaintea instanței unde se găsește (adică la Tribunal).

c) La tot ceia ce se face într'un proces, înaintea instanței, — până în momentul când procesul ese din sfera de acționare a instanței prime, — adică până s'a pronunțat o hotărâre care desesizează pe Tribunal, se va aplica toate dispozițiile legii vechi de procedură.

Deci, și *opозиția, care este o cale de retractare*, în cadrul acționării la prima instanță (Tribunal), — cu care ocazie Tribunalul își poate reforma hotărârea primă, se poate exercita, *adică, este admisibilă opозиția*.

În confirmarea susținerilor noastre, vine cea mai recentă decizie a Curții de Casație S. III-a (decizia Nr. 650 din Iulie 1927), publicată în *Jurisprudența Generală* Nr. 1 din 4 Ianuarie 1928, sub Nr. 31 pagina 30, care decide că există drept de opозиție contra unei sentințe pronunțate de Tribunal, într'o acțiune introdusă

înaintea de 15 Septembrie 1925 și venită în apel, la Tribunal, după punerea în aplicare a legii pentru accelerarea judecăților.

Din tot ce am arătat mai sus se vede, vă soluțiunea dată de Curtea de Apel Galați secția I-a, pe care o adnotăm, este juridică și în conformitate cu dispozițiile art. 58 din legea accelerării.

C. N. IANCULESCU
Avocat-Brăila

CURTEA DE APPEL CRAIOVA, SECȚIA I

Audiența de la 15 Decembrie 1927

Președinția d-lui C. R. MARINESCU Prim-președinte
Direcțiunea generală C. F. R. cu firma Șerbu & Opreșcu

Acțiune comercială introdusă înainte de 15 Septembrie 1925. Sentință pronunțată la 10 Noembrie 1925 cu opозиție. Respinsă ulterior ca nefondată. Apel. Incident de inadmisibilitate. Admitere. Art. 58 din legea accelerării judecăților.

Intr'o acțiune introdusă sub regimul procedurii civile dela 1900 și judecată sub regimul legii accelerării judecăților în caz de lipsă a părâtului, — întru cât dorința legiuitorului a fost să suprimă cu desăvârșire, odată cu introducerea acestei legi, dreptul de opозиție, — apelul făcut în contra unei opозиții inadmisibile devine și el inadmisibil.

Curtea,

Asupra apelului introdus cu adresa Nr. 1310 din 12 Aprilie 1927, înregistrată la Trib. Gorj secția I în ziua de 14 Aprilie, primit și repartizat la această Carte, de către Direcțiunea Generală a C. F. Române din București împotriva sentinței comerciale a Trib. Gorj secția I Nr. 56 din 17 Februarie 1927, în proces cu firma comercială Ilie Șerbu et Gh. Opreșcu din Tg.-Jiu, str. Tudor Vladimirescu, pentru bani.

Având în vedere actele cauzei, invitațiunea și întâmpinarea făcută cum și concluziunile orale ale ambelor părți prin avocatii lor, din cari se constată în fapt următoarele:

În ziua de 7 August 1925, cu petițiunea înregistrată la Nr. 25.704, firma comercială Șerbu et Opreșcu din Tg.-Jiu, chiamă în judecată Direcția Generală a C. F. R. din București, spre a fi obligată la plata sumei de lei 24.480 costul a doi saci himbac pierduți pe căile ferate în cursul transportului, plus cheltueli și daune, așa după cum arată în petițiunea de intențarea acțiunii. Tribunalul, prin sentința comercială Nr. 33 din 10 Noembrie 1925, o admite în întregime cu drept de opозиție și apel pentru părâtă. La 17 Decembrie 1925, Direcția Generală a C. F. R. din București cu adresa Nr. 6615 și înregistrată la tribunal sub Nr. 36.391, declară opозиție, care judecându-se înaintea aceluiaș tribunal, prin sentința comercială Nr. 56 din 17 Februarie 1927, o respinge ca nefondată. În contra acestei sentințe se declară apel de către aceeași Direcțiune, apel care formează obiectul desbaterilor de față.

Având în vedere că astăzi înainte de orice apărare a fondului, intimată firmă Șerbu et Opreșcu prin avocatul său, a ridicat obiecțiune asupra primirii apelului, întrucât spune d-sa, după dispozițiunile art. 43 și 58 din legea pentru accelerarea judecăților, calea de atac a opозиției nema existând dela 15 Septembrie 1925, data punerii în aplicare a legii de accelerare, apelul la o asemenea opозиție este inadmisibil și tardiv.

Având în vedere că din lucrările aflate la dosarul cauzei, se constată că tribunalul la data de 10 Noembrie 1925, deci sub imperiul legii de procedură accelerată s'a pronunțat admitând acțiunea cu drept de opозиție și apel pentru părâtă.

Că la data de 17 Februarie 1927, tot sub imperiul legii de procedură accelerată, tribunalul în urma opозиției introduse de Direcțiunea Generală a C. F. R., judecând-o a respins-o

ca nefondată; iar la data de 14 Aprilie 1927, a introdus apel fără ca hotărârea să fi fost comunicată.

Prin urmare, cesiunea care trebuie soluționată, este de a se ști dacă o acțiune introdusă sub regimul procedurii civile dela 1900 și hotărâtă sub regimul legii de procedură accelerată, în caz de lipsă a părătului, hotărârea care se dă, se pronunță cu opoziție sau cu apel; și în cazul când tribunalul a pronunțat hotărârea cu drept de opoziție și statuându-se asupra ei, Curtea în urma apelului uneia din părți, poate să decidă asupra acestui apel în mod valabil.

Având în vedere că legiuitorul dela 19 Mai 1925, creatorul procedurii accelerate, pe deoparte, în dorința de a evita numărul prea mare de procese, iar pe de altă parte de a scurta așa zisele șicane cari duceau la amânări intolerabile, prin dispozițiile art. 34 a suprimat dreptul de opoziție înaintea tribunalului ca primă instanță, iar prin dispozițiile art. 43 al. II a aplicat aceeași rigoare înaintea Curții cum și înaintea tribunalului ca instanță de apel.

Și pentru a nu face perturbare, în bunul mers al justiției, în ce privește procesele pendinte, prin dispozițiile art. 58, a hotărât ca măsură tranzitorie, ca acțiunile introduse până la punerea în aplicare a legii de procedură accelerată să se judece după vechea procedură, urmând ca în instanța de apel să se judece după noua lege, în aceeași situație și apelurile introduse până la 15 Septembrie 1925.

La prima vedere, s'ar părea că în această dispoziție a legii ar fi și altă interpretare. S'ar putea zice că apelurile introduse înainte de 15 Septembrie 1925 dar judecate peste această dată, s'ar da cu drept de opoziție când părătul lipsește. Dar această părere ar putea persista, dacă nu ne-am referi atât la dispozițiile art. 70 din lege, cât și la intențiunea legiuitorului.

În adevăr, deși legea ia ființă pe ziua de 19 Mai 1925, în ceea ce privește dispozițiile art. 34, 43 al. II și 58 se pune în aplicare pe ziua de 15 Septembrie 1925 și atunci apelurile introduse înainte de punerea în vigoare a prezentei legi, se vor judeca după legea veche, urmând ca dela 15 Septembrie 1925 să se judece după legea actuală, legiuitorul și-a închipuit că în intervalul dela 15 Mai la 15 Septembrie, atât acțiunile cât și apelurile își vor termina înfățișările înaintea instanței unde se găsesc, iar după această dată vor intra în comun.

Că faptul este așa, este că și raportorul Camerii, D-nul Em. Dan, în raportul său al proiectului de lege spune că opoziția sau mai exact șicana prin excelență, se desființează (proc. accelerată Dan pg. 135), iar la debaterile Senatului, la întrebarea senatorului Sima Niculescu, dacă legea se aplică și la apelurile venite dela judecătoria, Ministrul de Justiție declară că deciziunile Curții, precum și sentințele tribunalului ca instanță de apel, se dau fără drept de opoziție (Dan proc. accelerată pg. 334).

Din aceste fapte și împrejurări, reiese în mod destul de clar și evident că dorința legiuitorului a fost să suprimă cu desăvârșire odată cu introducerea acestei legi, dreptul de opoziție înaintea instanțelor civile și comerciale.

S'ar mai putea însă obiecta, că prin adaptarea acestei interpretări, s'ar suprima principiul celor două grade de jurisdicțiune, dar, dela data ființării legii de procedură accelerată — 15 Mai 1925 și până la 15 Septembrie 1925 — data punerii în aplicare a ei, cel interesat în cauză, în speță Direcția Generală a C. F. Române, putea foarte bine ca luând cunoștință de dispozițiile legii în vigoare, să abandoneze judecata opoziției și declarând apel după formele noului legi, să se judece înaintea acestei instanțe, ori nefăcând acest lucru s'a mulțumit cu situațiunea în care se găsește.

Deasemenea s'ar mai putea susține și părerea că odată judecându-se în opoziție, cauza e dobândită instanței; dar legea prin dispozițiile art. 57 abrogă orice dispozițiuni din procedura veche pe întreg teritoriul țării, contrariu dispozițiilor de mai sus și atunci orice drepturi dobândite în puterea legii vechi de procedură și contrarii celei noi sunt desființate.

Așa că și din acest punct de vedere opoziția ne mai existând apelul făcut în contra unei opoziții inadmisibile devine și el inadmisibil și ca atare are a fi respins, fără a mai fi nevoie a cerceta tardivitatea apelului.

Statuând asupra cheltuelilor de judecată solicitate de intimata firmă, în temeiul art. 140—146 pr. civ. și 48 legea pentru accelerarea judecăților și în aprecierea sa, Curtea le fixează la suma de lei cinci sute oșebit taxele de executare, la plata cărora urmează să fie obligată apelanta.

Pentru aceste motive redactate de d-nul Consilier Mihail Foișoreanu, Curtea în majoritate, respinge ca inadmisibil apelul, etc.

(ss) I. Strelicescu, Mihail Foișoreanu.

Grefier, C. Marinescu.

O p i n i u n e

Subsemnatul difer de părerea majorității, fiind pentru admiterea apelului în principiu pentru următoarele considerațiuni:

Având în vedere incidentul propus de către intimata firmă Șerbu et Oprîtescu că apelul Direcției C. F. R. este inadmisibil întrucât conform art. 34 din procedura accelerării judecăților, sentința tribunalului Nr. 33 din 10 Noembrie 1925, nu eră susceptibilă de opoziție, așa că opoziția ce a îndreptat C. F. R., împotriva sentinței Nr. 33 din 1925, este inadmisibilă, în consecință, este inadmisibil și apelul împotriva sentinței Nr. 56 din 1927, dată asupra opozițiunei.

Având în vedere că art. 34 din procedura accelerării prevede că sentințele tribunalului în primă instanță se pronunță numai cu drept de apel, adică s'a suprimat în noua procedură calea opoziției pentru cei judecați în lipsă.

Având în vedere că art. 58 din aceeași procedură arată că acțiunile introduse până la punerea în vigoare a legii accelerării, se vor judeca după vechea procedură înaintea instanței, unde se găsesc; ori din momentul ce vechea procedură prescria dreptul de opoziție pentru partea judecată în lipsă, urmează că sentința Nr. 33, deși pronunțată la 10 Noembrie 1925, sub regimul noii proceduri, este susceptibilă de opoziție, fiind pronunțată în absența Direcției C. F. R., părâta în proces.

Având în vedere că cuvintele din art. 58, se vor judeca după vechea procedură, cuprind nu numai formalismul privitor la introducerea acțiunilor, cuprinsul cererilor, motivarea lor, cității, ci și căile de atac așa cum erau reglementate de vechea procedură, căci legiuitorul nu face în art. 58 nici o rezervă în privința acestor căi de atac.

Această interpretare trebuie a se da cu atât mai mare cuvânt, cu cât se știe că în noua procedură legiuitorul a stabilit o strânsă corelațiune între suprimarea opoziției și putința ca o acțiune, apel, să poată fi judecată chiar în lipsa părților, după memoriile scrise ale părților.

Această corelațiune reiese din întreg cuprinsul legii, și raportorul legii la Cameră, d-l Em. Dan, la debaterile asupra art. 15 a declarat: „tocmai fiindcă am suprimat opoziția, am dat judecătorului dreptul de a judeca chiar pe cel absent numai în baza memoriului ce a depus”. Legea veche nu cunoștea această posibilitate a judecării unei cauze în fond în lipsa reclamantului, după cum nu cunoștea nici putința d'a examina obiecțiunile părătului în lipsa acestuia deoarece sub acea procedură, dreptul de opoziție apărea oarecum ca exercițiul unui drept natural.

Astfel fiind, reiese destul de limpede că departe ca legiuitorul în art. 58 să se fi referit numai la formalismul propriu zis, a înțeles să cuprindă în cuvintele: „se vor judeca după vechea procedură” și exercitarea căilor de atac așa cum erau prevăzute de acea procedură.

Pentru aceste cuvinte sunt de părere a se respinge ca nefondat incidentul ridicat și prin consecință, a se admite apelul în principiu.

Prim Președinte (ss) C. R. Marinescu.

JUDECĂTORIA TÂMNA MEHEDINȚI

Audiența dela 22 Martie 1927

Președinția d-lui EMIL PETRESCU judecător

Cartea de judecată Civilă Nr. 118

Inhumare făcută în Curtea unei biserici fără consimțământul Epitropiei. Acțiune posesorie, dublată de cererea de a se exhuma și transporta osemintele și de o cerere de daune contra ginerelei defunctei. Moștenitorii cu care trebuia angajată instanța. Inadmisibilitatea acțiunii față de persoanele care nu au luat parte la executarea înhumării. Acțiunea de daune tranșată deja cu ocaziunea procesului de contravenție. Inadmisibilitate. Art. 774 și 1201 c. civil și art. 31 din leg. judecăt. de ocoale.

Erezii unei persoane, având obligațiunea, conf. art. 774 c. civil, să suporte sarcinile succesiunii, au și dreptul de a lua măsurile, ce socotesc de cuvânt, în privința înmormântării, conformându-se legilor în vigoare.

Numai moștenitorul care a provocat sau executat o inhumare pe un teren străin, fără voia proprietarului, răspunde de daune, iar nu și persoanele ce i-au dat o simplă asistență.

Este inadmisibilă o acțiune posesorie având de obiect exhumarea și transportarea cadavrului, înmormântat pe terenul reclamantului, deoarece o asemenea inhumare nu constituie o turburare de posesie în sensul art. 31 din legea judecătorilor de ocoale, ci dă loc numai unei acțiuni în daune.

În fapt: În toamna anului 1926, decedând Maria C., corpul său a fost înhumat în curtea bisericii din comuna T., fără voia Epitropiei și autorităților superioare bisericești, și fără ca părătul să tăgăduiască dreptul de proprietate al reclamantei, asupra terenului din acea curte; din contră, declarând că nu are nici o pretenție de proprietar sau posesor asupra aceluși teren.

Epitropia bisericii face acțiune posesorie contra lui Laurian C., ginerele defunctei, pe urma căreia a rămas o fiică în viață, cerând ca părătul: 1) să-i respecte posesiunea terenului din acea curte, turburată prin înhumarea soacrei sale acolo; 2) să fie obligat a evacua cadavrul și 3) să-i plătească daune 50.000 lei teate cu execuție provizorie.

În drept: 1) Conform disp. art. 774 c. civ., erezii au obligațiunea să suporte sarcinile succesiunii lui decedat, deci și pe cele de înmormântare; având această obligațiune, drept consecință, au și dreptul să ia măsurile ce vor crede de cuvânt cu privire la înmormântare, bine înțeles în limitele dispozițiilor legale.

Astfel fiind, dacă un moștenitor prin îndeplinirea acestei sarcini, a cauzat fără drept, daune altuia, numai el răspunde de ele (998 c. civ.), iar nu și persoanele ce au ajutat la lucrările de înmormântare și care n'au nici un raport juridic succesoral cu moștenitorul legal.

De aceea acțiunea de față urmă să fie îndreptată numai contra fiicei defunctei, soția părătului, iar nu contra acestuia, care în calitate de soț, nu s'a comportat de cât ca soț și ajutor al soției sale, singura obligată legal să înhumeze pe mama sa, astfel că acțiunea trebuie respinsă ca rău îndreptată.

2) Acțiunea trebuie respinsă și pentru următoarele considerații: Turburarea de posesiune, în sensul art. 31 leg. jud. oc., are loc când turburătorul, animo domini, face un act material asupra unui imobil, adică dacă pretinde că are un drept de proprietate asupra aceluși teren, tăgăduind acest drept altuia.

Singurul fapt material de a înhuma în curtea bisericii corpul unei defuncte, fără a se tăgădui dreptul de proprietate reclamantei, epitropii, nu constituie o turburare de posesiune, ci aceasta poate da naștere unei acțiuni în daune conform art. 998 c. civ., astfel că acțiunea posesorie de față nu e fondată.

În ceea ce privește evacuarea cadavrului, conf. legii din 1864, exhumarea nu se poate face de cât cu încuviințarea organelor sanitare superioare; în speță, nefăcându-se dovada că acestea au aprobat-o, cererea de evacuare trebuie respinsă. În afară de aceasta, intervine și un motiv de înaltă morală creștină, să nu se arunce afară un cadavru omenesc, înmormântat după toate datinele creștinești și încă după câteva luni dela înhumare.

În ceea ce privește daunele cerute, acestea au fost acordate reclamantei cu ocaziunea unui proces pentru contravenție, întentat părătului, astfel că în baza art. 1201 c. civ. urmează să fie respinse ca fiind lucru judecat.

Pentru toate aceste motive, judecata respinge acțiunea.

(ss) Emil Petrescu.

NOTA

I. Considerațiuni generale asupra acțiunilor posesorii în raport cu natura specială a dreptului de concesiune asupra mormintelor.

Speța, soluționată prin prezenta carte de judecată, apare ca absolut nouă în jurisprudența țării noastre. Cel puțin, în literatura juridică și în diferitele publicațiuni periodice de jurisprudențe, nu am întâlnit nimic asemănător.

În principiu, acțiunile posesorii sunt admise, în mod larg, ca o măsură de protecțiune judiciară a posesiunii imobiliare.

Aceste acțiuni nu pot fi exercitate, în materia posesiunii mobiliare, atât atunci când ar fi vorba de mobile izolate, când din cauza maximei *en fait meubles possession vaut titre*, aceste acțiuni nu se pot exercita, cât și atunci când ar fi vorba de universalități mobiliare, cari se știe că, nu pot face obiectul unei posesiuni adevărate, fiindcă sunt posedate numai prin lucrurile din cari sunt alcătuite. (Planiol și Ripert, *Traité Pratique de Dr. Civ. Procédure*, I, n. 130).

Acțiunile posesorii apără, deci, pe toți aceia cari exercită asupra unui imobil un drept real, în măsura în care acest drept real este susceptibil de posesiune. (Planiol și Ripert, *op. cit.* n. 186); Corneliu Botez, *Noul Cod de ședință al judecătorului de ocol*, vol. I, p. 191 și 195).

Dacă se admite, în doctrină și jurisprudență, că acțiunile posesorii se pot exercita chiar de către particularii cari au, asupra domeniului public, un drept de folosință sau de uz în temeiul unei concesiuni, și chiar contra autorității concedente, cu atât mai mult cuvânt trebuie să încuviințăm exercițiul acestor acțiuni în persoana proprietarului terenului în care au fost îngropate resturile pământești ale cuiva (Planiol și Ripert, *op. cit.* n. 186 și 207).

Consiliul de Stat din Franța a hotărât că administrațiunea comună nu poate, nici în mod provizoriu, să facă acte de posesiune asupra terenurilor particulare, spre a le destina pentru înmormântare, de cât numai în urma unei exproprieri pentru utilitate publică, dacă proprietarii refuză să consimtă la înhumări sau dacă nu voiesc să vândă terenurile de bună voie. (Consiliul de Stat, 3 Ian. 1873, *Sirey*, 1874, II, p. 322).

Doctrina specială asupra materiei hotărăște că, atunci când îngroparea a avut loc în afară de locurile destinate în acest scop, și fără să fi intervenit o autorizare din partea autorității comunale, aceasta este în drept să dispună exhumarea și să urmărească pe contravenienți.

Se admite că, chiar atunci când înmormântarea s'a făcut în cimitir, însă nu s'au respectat regulile sta-

bilite, cu privire la adâncimea gropii sau altele, se poate ordona exhumarea.

Atunci când cadavrul a fost înmormântat pe o proprietate particulară chiar cu autorizarea primăriei, dacă sunt inconveniente sub raportul sănătății publice, se poate dispune desgroparea și transportarea resturilor în alt loc.

Dreptul autorității publice, de a lua măsuri pentru desgroparea cadavrelor în interesul sănătății publice, se poate exercita și pe cale de măsură generală, cum ar fi, de exemplu, atunci când se desființează un cimitir existent, transportându-se osemintele în altă parte. (Daniel-Lacombe, *Le Régime des Sépultures*, n. 221, a și b, citat în *Carpentier, Répertoire Général du Droit Fr.*, v. Inhumation, n. 409—413).

Exhumările sunt, în principiu, interzise. Prin excepțiune, ele sunt îngăduite în temeiul unui ordin al justiției, a unei dispozițiuni administrative sau în urma cererei familiei.

Legea dn 27 Martie 1864, pentru înmormântări, citată în cartea de judecată nu prevede nimic în privința exhumărilor. Chestiunea aceasta face obiectul art. 2 din regulamentul pentru transportul cadavrelor omești din 5 Ianuarie 1877.

În Franța, chestiunea exhumării, pentru motivul că înmormântarea a avut loc în altă parte și dispozițiunea de a se transporta corpul la cimitirul comunal, este soluționată în sensul că justiția poate lua o asemenea măsură.

Singura dificultate, care s'a ivit în jurisprudență, este numai aceea dacă, printr'o deciziune în acest sens, instanțele nu ar încălea atribuțiunile autorității comunale, singura îndrituită a se pronunța asupra exhumărilor. (Pentru amănuntele discuțiunii, trimitem la *Carpentier, Inhumation*, n. 443—446).

În ceea ce privește exhumările, făcute pe cale de măsură administrativă, cu ocaziunea dezafectării unui cimitir dela destinațiunea lui, pentru motive de sănătate publică sau de ordin edilitar, chestiunea a provocat discuțiuni, în sensul dacă comuna este obligată să ofere concesionarilor o concesiune egală ca întindere, în noul cimitir, și dacă ea este obligată să suporte cheltuețile trebuitoare pentru reconstruirea monumentelor funerare. Jurisprudența franceză a oscilat până acum între trei sisteme:

Primul sistem consacră obligațiunea comunei de a suporta numai cheltuelile făcute cu exhumarea și transportarea resturilor pământești, cu reinhumarea și cu reconstruirea completă a mormântului în starea în care se găseă mai înainte.

Al doilea sistem susține că, sunt în sarcina comunei numai chetuelile făcute cu exhumarea și transportarea osemintelor precum și a materialelor funerare, dar că reconstruirea monumentelor este o cheltuială ce privește familia.

Cel de al treilea sistem pune în sarcina comunei numai obligațiunea transportării resturilor pământești. (A se vedea, pentru amănunte, *Carpentier*, la cit. n. 502. În sensul celui de al treilea sistem a se vedea C. Appel Douai, 8 Martie 1892, *Sirey și Pand. fr.*, 1895, II, p. 254 în notă precum Trib. Clermont-Ferrand, 13 Martie 1895, *Sirey și Pand. fr.*, 1895, II, p. 254).

În ceea ce privește problema specială de drept, dacă, în materie de sepultură, există sau nu exercițiul acțiunilor posesorii, s'a decis de Casația franceză că cimitirele nu pot fi obiectul unor întreprinderi sau întreprinderi, făcute de particulari și cari ar fi incompa-

tibile cu afectațiunea lor. Astfel, nu s'ar putea invoca prescripțiunea unei părți din terenul afectat înhumărilor. Din acest punct de vedere, s'a judecat că un cimitir nu poate face obiectul unei acțiuni posesorii, nu numai din partea unui particular, care ar pretinde că ar fi avut posesiunea, dar nici chiar din partea unei comune, care s'ar pretinde turburată în posesiunea sa exclusivă de către o altă comună ce ar fi îngropat până atunci acolo morții săi. (Cas. fr. 10 Ian. 1844. *Carpentier*, v. Cimitière, n. 112).

Această soluțiune este, însă, criticată deoarece, deși este neîndoios că un particular nu poate invoca posesiunea, ca fundament al unui drept ce ar fi înconciliabil cu afectațiunea cimitirului, totuși cineva ar putea invoca această posesiune ca fundament al unei facultăți, pe care ar fi putut-o dobândi fără să aducă nici o știrbire sau împiedecare la destinațiunea acestei proprietăți comunale.

Un asemenea caz ar fi atunci când o comună ar exercita o acțiune posesorie, spre a fi menținută în dreptul său, de care a făcut totdeauna uz, de a-și îngropa morții acolo. Acțiunea posesorie este după unii, admisibilă. Admisibilitatea ei ar fi însă cu desăvârșire scoasă, din discuție dacă cimitirele ar fi socotite că fac parte din domeniul public comunal, inalienabil și imprescriptibil. (Vezi, *Carpentier*, Cimitière, nr. 113 și *Chemin de fer*, n. 866).

II. Natura juridică a dreptului de concesiune

Chestiunea dacă cimitirele sunt sau nu dependențe ale domeniului public face obiectul unei vii discuțiuni în doctrină.

Într'un sistem, cimitirul este socotit ca o dependență a domeniului public. După un al doilea sistem ele sunt considerate că alcătuiesc o proprietate comună destinată special pentru un serviciu de interes general.

Discuțiunea nu prezintă, numai un interes abstract teoretic, ci și unul practic, foarte însemnat, deoarece, dacă se admite opiniunea potrivit căreia cimitirul este o proprietate comună, în acest caz, particularii ar putea dobândi unele drepturi care în principiu sunt incompatibile cu caracterul domeniului public, cum ar fi de exemplu servitutea de trecere sau de vedere. (Vezi *Carpentier*, Cimetière n. 107—123).

Caracterul de domeniialitate publică a cimitirelor a fost însă tăgăduit de o parte a doctrinei. (Ducrocq, *Traité des Edéfices publics*; Ducrocq, *Cours Dr. Adm.* ed. 7-a. p. 1418—1419).

Într'o altă părere, cimitirele sunt socotite ca intrând în domeniul public comunal. (Bertélemy, *Traité de Dr. Administr.* ed. 10-a, p. 427 n. 1; Hauriou, *Tr. Dr. Adm.* ed. 1-a, p. 655; Tr. Sena, 1 April 1882, *Dalloz*, 1883, II, p. 30).

Primul sistem este acela care s'a impus în doctrină și jurisprudență, consacrându-se, astfel, opiniunea că concesiunea de perpetuitate atribue concesionarului un drept de proprietate sau, cel puțin, un drept real *sui generis*, asemănător dreptului de proprietate. (Vezi *Carpentier*, Cimitière, nr. 224 și urm. cu trimiteri la doctrină și jurisprudență).

În sensul dreptului real de proprietate, *sui generis*, este și părerea d-lor Planiol și Ripert. Acești autori spun că pentru exacta caracterizare juridică, a acestui drept de proprietate, trebuie să relevăm că, nu poate fi vorba de un drept de proprietate civilă, deoarece concesiunea, deși are un caracter perpetuu, este totuși atinsă de precaritate, în sensul că autoritatea co-

munală poate să dispună mutarea cimitirului cu obligațiunea de a oferi, pentru vechile concesiuni, întinderi egale. (Vezi *Traité Pratique de Droit Civil Fr.* Tom. III, *Les Biens* n. 139).

Teoria, care a fost reținută de doctrina și jurisprudența actuală, este că dreptul concesionarului este un drept real imobiliar cu afecțiune specială.

Alexandresco înclină pentru părerea că natura concesiunii perpetue constituie un drept real sui generis, care are multă asemănare cu dreptul de proprietate. (Vezi, Alexandresco, III, partea I-a, p. 719, III partea II, p. 487 și IX, p. 33).

Dreptul de proprietate, asupra mormintelor, are o natură cu totul specială. Astfel, dreptul, de a dispune prin testament asupra mormântului are un caracter absolut, chiar față de copii concesionarului, care nu au nici de drept până la moartea părintelui, când mormântul devine o proprietate colectivă, afară numai, dacă defunctul nu a dispus altfel prin testament.

În privința caracterului absolut al acestui drept de dispoziție, s'a decis că, chiar dacă concesionarul și-a epuizat prin testament cotitatea disponibilă, el poate, totuși să lase proprietatea mormântului oricărei persoane, fără ca rezervarii săi să poată ataca această dispozițiune, ca întrecând cotitatea disponibilă. (Vezi, Carpentier, *Inhumation*, n. 339—341 și *Cimitière*, n. 258 bis—261 cu trimiteri la jurisprudența fr.).

(Asupra caracterului proprietății mormintelor de familie, a se vedea jurisprudențele străine publicate în revista *Jurisprudența Generală* pe 1924, p. 526, n. 980 și pe anul 1925, p. 180, n. 359).

III. Cu cine se angajează instanța în litigiile referitoare la sepultură? Dreptul de a lua măsuri în privința înmormântărei.

Rămâne de discutat încă o chestiune: Cu cine trebuia să se angajeze instanța de către reclamantul în acțiunea posesorie? Judecătoria pare a pune principiul că instanța trebuie angajată cu moștenitorii defunctului, cari având, conf. art. 774 c. civ., obligațiunea sarcinelor succesiunii sunt în drept să iea și toate măsurile privitoare la înmormântare.

Credem că soluțiunea aceasta nu este cea justă.

Chestiunea sepulturei unei persoane nu se poate soluționa în temeiul unor drepturi sau facultăți ce ar exista în patrimoniul moștenitorilor și cari i-ar împunernici să ia dispozițiuni în privința resturilor pământești ale lui de cujus.

Singura ipoteză când codul civil stabilește o corelațiune între drepturile și obligațiunile patrimoniale ale cuiva și grija de a se ocupa de înmormântarea unei persoane este în cazul prevăzut de art. 339 al. 4 c. civ. relativ la dreptul de folosință legală a părintelui asupra averii copiilor lor minori.

Răspunsul la această problemă nu-l poate da decât numai lămurirea prealabilă a naturii dreptului, pe care îl are familia de a lua dispozițiuni pentru înmormântare și a fundamentului juridic al acestui drept.

Membrii familiei nu execută un drept sau o facultate arbitrară, ce le este proprie, ci sunt presupuși că aduc la îndeplinire voința defunctului. (Vezi Carpentier, *Inhumation*, n. 57, 58, 72—75).

Deci, chemarea în instanță trebuie făcută în persoana aceluia dintre cari sunt prezumați a fi executorii acestei voințe. Cine reprezintă, în adevăr, voința lui de cujus?

După cea mai mare parte a doctrinei și jurisprudenței, dacă defunctul n'a lăsat nic o dispoziție pentru înmor-

mântarea sa, în acest caz dreptul, de a lua măsuri în privința funeraliilor și locului de înmormântare, aparține în principiu soțului supraviețuitor.

Soluțiunea aceasta, pe care o găsim cea mai logică, se sprijină pe considerațiunea că soțul supraviețuitor trebuie socotit, din cauză vieții duse în comun, că este mai în măsură să cunoască sentimentele intime ale defunctului și că el are cel mai mare interes moral în stabilirea modului cum și unde să se facă înmormântarea. (Vezi în acest sens: *Carpentier*, *Inhumation*, n. 80—85 cu numeroase trimiteri la doctrină și jurisprudență).

Jurisprudența mai recentă atribuie acest drept tot soțului supraviețuitor cu excluderea celorlalți erezi. (Tr. Havre, 6 Nov. 1920, *Pandectele Române*. 1922, III, p. 83 cu o notă a d-lui avocat Krainik din Paris, în care semnaleză și alte jurisprudențe în același sens).

După altă părere, care nu a găsit în jurisprudență decât un ecou mult mai redus, acest drept aparține, într-o egală măsură, atât soțului supraviețuitor cât și moștenitorilor defunctului, iar, în caz de neînțelegere între dânșii, Tribunalele trebuie să hotărască cine va exercita cu prioritate dreptul de a da dispozițiuni. (Vezi *Carpentier*, *Inhumation*, n. 86 și urm.).

În Franța, legea din 15 Nov. 1887 asupra libertății funeraliilor, îngăduie ori cărei persoane, care are capacitatea de a testa, să fixeze dispozițiunile ce ar socoti pentru înmormântarea sa, iar art. 5 al legii pedepsește pe acela care a dat funeraliilor un caracter contrariu voinței defunctului atunci când actul ce constată această voință sau hotărârea judecătorească i-au fost aduse la cunoștință.

Jurisprudența franceză a mers atât de departe, în această privință în cât a decis că, atunci când înhumarea s'a făcut în alt loc de cât cel arătat de testator, Tribunalele pot autoriza pe acel care a fost însărcinat cu executarea acestor dispozițiuni să procedeze la exhumarea și transportarea cadavrului la locul unde trebuia făcută înmormântarea. (Tr. Sena, 20 Iulie 1882, *Sirey*, 1883, II, p. 46 și *Pand. fr.*, 1883, I, p. 236).

Această putere este acordată Tribunalelor chiar în cazul când familia defunctului s'ar opune, și persoana, însărcinată cu executarea măsurilor relative la înmormântare, ar fi un concubin, față de care familia ar ridica excepțiunea nulității unei însărcinări, dată din cauza relațiilor ilicite. (Aceeși sentință).

IV. Daunele rezultate dintr'o înhumare nepermisă pe un fond strein.

În ceea ce privește chestiunea responsabilității, pentru daunele cauzate printr'o înhumare abuzivă făcută pe terenul altuia, de sigur că acțiunea în daune trebuia îndreptată numai contra moștenitorului, care, prin faptul său personal, a executat înhumarea. Evident, pentru ca să poată fi vorba de responsabilitate civilă, trebuie să existe, conform teoriei clasice a codului civil, o culpă sau o prezumpție de culpă în sarcina cuiva. Omul nu este răspunzător de propriile sale acte, decât atunci când a săvârșit o culpă, iar în ceea ce privește răspunderea sa, de faptul altuia, ea nu are loc decât tot pentru că legea prezumă în sarcina sa o culpă.

Fie, însă, că este vorba de o culpă vizibilă, dovedită, fie că ne-am găsi în fața unei prezumpțiuni legale de culpă, chestiunea responsabilității se pune față de o persoană anume determinată și este nediscutată, atât în cazul când este o culpă dovedită sau o prezumpție de culpă responsabilitatea este personală, rezultând direct dintr'un fapt propriu sau indirect dintr'o omisiune sau neglijență.

Postulatul personalității culpei rămâne adevărat și în teoria modernă a responsabilității, a lui Saleilles și Josserand, cari îndepărtând noțiunea de culpă, ca fundament juridic al responsabilității, îi substituie noțiunea *riscului creat* sau responsabilității obiective în temeiul căreia, orice fapt sau orice activitate, care creiază altuia un risc, atrage responsabilitatea autorului, fără a mai fi nevoie să analizăm dacă există sau nu o culpă din parte-i. (Vezi, Lalou, *La Responsabilité Civile*, p. 33—34; Saleilles, *Dalloz Pér.* 1897, I, p. 433; Josserand, *Dall Pér.* 1900, II, p. 289; Cas. fr. req. 19 Ian. 1914, *Dall P.*, 1914, I, p. 303; Emmanuel Lévy, *L'Exercice du Droit Colectif*, Revue Trimestrielle de Droit Civil pe 1903, p. 96; R. Démogue, *Traité des Obligations en Général*, III, p. n. 269 și urm.; IV, n. 542).

Soluțiunea, dată prin cartea de judecată, se sprijină pe o foarte onorabilă considerațiune de pietate creștinească care, însă, din nefericire, nu prea are nimic comun cu rigoarea nemiloasă a principiilor de drept.

Nu putem și nici nu voim să adresăm vre-o critică aspră chipului, în care s'a rezolvat problema de drept, dedusă înaintea judecătoriei Tâmba. Deși nu împărtășim soluțiunea, găsim, totuși, că magistratul și-a dat osteneala spre a da o deslegare conformă cu conștiința sa și cu omenia.

Poate că chiar unii dintre aceia cari au cultul extrem al principiilor juridice ar fi dat o soluțiune similară.

Sunt situațiuni, în viața unui magistrat, când dreptatea legală este greu, nespus de greu de înfăptuit.

Care este magistratul, care, în cariera lui, nu a ascultat, în anumite clipe, de vocea intimă a conștiinței? *La loi est morte, le juge est vif* a spus marele scriitor francez Paul Adam.

Iar neîntrecutul judecător și scriitor juridic, care a fost Alexandru Degrea, spunea, în studiul lui *Raportul între Drept și Morală*, că ideea dreptului nu are un înțeles și o forță creatoare decât dacă se bazează și pe vocea conștiinței.

Dacă cultul idolatru al textelor ar fi fost practicat în mod strict și dacă judecătorii nu ar fi lăsat, în unele prilejuri, ca hotărârile lor să fie glasul *Dreptății de mâine*, nu am fi putut asista la fericita și utila evoluție, pe care jurisprudența tuturor țărilor a înregistrat-o în ultimul timp.

Respectul mormintelor a stăpânit sufletul omenesc în tot decursul istoriei.

Sentimentul acesta, pornit din credință în nemurirea sufletului, a fost împărtășit și practicat sub diferite forme rituale la Romani, Egipteni, Asirieni, Ebrei, iar, odată cu triumful creștinismului, el a luat caracterul unei datorii religioase.

TRAIAN ALEXANDRESCU

A apărut TABLA de materie a *Curierului Judiciar* pe 1927. Ea este alcătuită ca și celelalte table ale anilor anteriori și s'a pus în vânzare tot cu prețul din trecut de 100 lei. Comandele vor fi însoțite de cost la care se va adăoga 10 lei pentru porto postal recomandat.

A apărut TABLA de materii a *Jurisprudenței Generale* pe 1927. Ea este alcătuită ca și celelalte table ale anilor anteriori și s'a pus în vânzare tot cu prețul din trecut de 100 lei. Comandele vor fi însoțite de cost la care se va adăoga 10 lei pentru porto postal recomandat.

LEGEA RECRUTARII, complectată la zi, după ediția oficială a Ministerului de Război. *Prețul 120 lei.*

CURIERUL JUDICIAR obținând dela **Consiliul Legislativ** concesiunea depozitului spre vânzare publicului a colecțiilor sale de Legi și Regulamente:

Tom. IV partea I LEGI pe 1926 Prețul 150 lei
Tom. IV partea II REGULAMENTE pe 1926

Prețul 180 lei

Anunțăm că oricine este amator a cumpăra aceste colecțiuni și cele viitoare ce vor avea să apară, să se adreseze la Librăria „*Curierul Judiciar*”, București, Str. Artei 5, care le va servi la cerere contra cost, mandat postal sau ramburs la care se va adăoga lei 15 de fie care volum taxele port postal recomandat.

Publicul nu va mai fi îndatorat, deci, a consemna costul la Administrația Financiară și apoi cu petiție să se adreseze Consiliului Legislativ, ca în trecut.

În editura „*Curierul Judiciar*” S. A., a apărut:

1). „**C E K U L**”, un interesant și documentat studiu economico-juridic, (circa 500 pagini), cu **Doctrina și jurisprudența română și străină**, de d-l **Dr. D. Găleşescu-Pyk**. *Prețul 280 lei.*

D-l Profesor Plastara, scoțând în volume **CURSUL DE DREPT CIVIL ROMÂN**, ce profesează la Facultatea de Drept din București, a apărut în Editura „*Curierul Judiciar*”, după cum am anunțat, vol. VIII, care cuprinde materia: **Expropriatiunea Silită și Prescrierea**, un vol. format mare, având 350 pagini ce s'a pus în vânzare cu prețul de 350 lei.

În continuare, d-l Profesor Plastara a pus sub presă **VOL. IX și X** cari cuprind: **Suplimentele la Persone, Bunuri și Obligațiuni**.

ORDINUL CIRCULAR AL MINISTERULUI DE RĂZBOI relativ la recrutare, o broșură având 60 pag. *Prețul 25 lei.*

LEGEA STATUTULUI FUNCȚIONARILOR PUBLICI cu Regulamentul, comentată și adnotată de **R. Dimiu**, judecător la Trib. Prahova, cu Expunerea de motive, Desbateri parlamentare și **Jurisprudența**. *Prețul 140 lei.*

REGIMUL INTERNAȚIONAL AL PROPRIETĂȚII INDUSTRIALE ÎN ROMANIA, de **Dr. Florian Porescu**, cu o Prefață de Prof. Anibal Teodorescu. *Prețul 200 lei.*

LEGEA AMNISTIEI din 6 Ianuarie 1928, comentată de **Dr. E. C. Decusară** cu expunere de motive. *Prețul 30 lei.*

A apărut o interesantă broșură intitulată:

CHESTIA „OPTANȚILOR” de d-l avocat **Victor Hillard**, Depozit la Librăria „*Curierul Judiciar*”.

Prețul Lei 40

Rugăm stăruitor pe d-nii abonați din provincie a nu mai aștepta alte invitațiuni, cari sunt costisitoare, sau sosirea în localitate a încasatorilor, și a binevoi să trimită achitarea abonamentului prin mandat postal, direct la Administrația revistei *Curierul Judiciar*, București, Artei 5, notând pe cotorul mandatului, pentru abonamentul datorat, partida No.....